

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie



Klára Kvasilová

Osudy generála Václava Ždímalu (1890-1942)

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Kreisinger, Ph. D.

Olomouc 2025

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce PhDr. Pavlem Kreisingerem, Ph. D. samostatně a na základě studia citovaných pramenů a literatury.

V Olomouci dne 12. května 2025

Podpis studenta

Poděkování

Ráda bych vyjádřila upřímné poděkování vedoucímu své bakalářské práce PhDr. Pavlu Kreisingerovi, Ph. D., za odborné vedení, cenné rady, vstřícnost a trpělivost, které mi poskytoval v průběhu celého zpracování mého výzkumu. Mé poděkování dále patří panu Tomáši Filipovi, pravnukovi generála Václava Ždímalu, za ochotu, důvěru a poskytnutí mimořádně cenných archivních materiálů, které výrazně přispěly ke komplexnímu zpracování života a osudu generála Václava Ždímalu. V neposlední řadě děkuji i svému dědečkovi, Petru Kvasilovi, za pomoc s překlady některých částí mé pramenné základy a jeho podporu.

Obsah

Obsah.....	4
Úvod.....	6
Prameny a literatura	8
1. Václav Ždímal jako součást legií v Rusku	11
1.1 Cesta do československých legií	11
1.2 Ždímalovy počátky a 1. střelecký pluk (4. srpen–16. prosinec 1916)	12
1.3 Únorová revoluce a Václav Ždímal jako součást 2. střeleckého pluku (16. prosinec 1916–2. říjen 1917)	15
1.4 Bolševická revoluce a Ždímal vojenským topografem štábu československého armádního sboru (11. říjen 1917-16. září 1918).....	19
1.5 Ozbrojené střety s bolševiky a Ždímal členem 1. jízdní baterie v roce 1918	20
1.6 Rok 1919 a Václav Ždímal součástí obrany Transsibiřské magistrály	24
1.7 Poslední měsíce v Rusku a jeho opuštění.....	28
2. Václav Ždímal důstojníkem československé armády (1918-1939)	30
2. 1 Z legií k československé branné moci.....	30
2.2 Z kapitána majorem.....	33
2.3 Podplukovníkem.....	35
2.4 Plukovníkem dělostřelectva	36
2.5 Brigádním generálem	38
3. Václav Ždímal jako odbojář a vězeň	43
3.1 K Obraně národa	43
3.2 Zatčení a vyslýchání.....	45
3.3 Osudný duben.....	53
3.4 Poslední okamžiky života.....	57
Závěr.....	62
Seznam pramenů, literatury a internetových zdrojů.....	64

Přílohy	67
----------------------	-----------

Úvod

Naneštěstí je zde stále celá řada zapomenutých osobností našich dějin, která se podílela na spoluutváření státu, ve kterém dnes žijeme. Ať už to jsou vojáci padlí v první světové válce, ti, co působili v protinacistickém odboji v době Protektorátu Čechy a Morava, následně vojáci padlí ve druhé světové válce či snad odpůrci komunistického režimu, který se naší republiky držel několik desítek let.

Jednou z těchto osobností je samotný generál Václav Ždímal. Václav Ždímal se narodil 29. června roku 1890 v Heřmanově. Byl synem řídícího učitele a pocházel z osmi dětí. Vystudoval reálku ve Velkém Meziříčí a následně obor geometrie na vysoké škole v Brně (dnešní VUT) v letech 1908 až 1910.¹ Po studiích nastoupil Ždímal do c. a k. armády, ale zásadní obrat nastal během první světové války, kdy vstoupil do československých legií v Rusku. Po návratu do vlasti se aktivně podílel na budování československé armády a postupně stoupal po velitelských funkcích. V roce 1935 byl jmenován brigádním generálem. Během mobilizace v roce 1938 se účastnil obranných příprav, ale po Mnichovu a následné demobilizaci zůstal ve službě. Po okupaci se zapojil do ilegální organizace Obrana národa. V dubnu 1940 byl zatčen gestapem a po dlouhém vyšetřování odsouzen k trestu smrti. Popraven byl 19. června 1942 v Berlíně-Plötzensee. Jeho život je příkladem vojenské cti a odhodlání bránit stát i za cenu života.

Osobnost Václava Ždímalu představuje nejen příběh muže, který zasvětil svůj život vojenské službě, ale i obraz generace, která stála u zrodu samostatného Československa a později jej bránila před vnější i vnitřní hrozbou. Tato práce si klade za cíl přiblížit nejen chronologický vývoj jeho vojenské dráhy – od vstupu do československých legií v Rusku, přes službu v armádě první republiky až po působení v domácím odboji – ale především ukázat, jakými výzvami musel projít muž, který se nakonec propracoval až do hodnosti generála, jež byla v podmínkách meziválečného Československa mimořádně vzácná a prestižní.

Ždímalův příběh je zasazen do širšího kontextu dějin československé armády, a zvláště kapitoly věnované meziválečnému období reflektují i systém výstavby a fungování prvorepublikové branné moci, otázku mobilizace, demobilizace či zániku armády v důsledku Mnichovské dohody. Důraz je kladen nejen na Ždímalovy zásluhy a charakterové kvality, ale

¹ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VÚA-VHA), sbírka (dále jen sb.) Karta legionáře, Václav Ždímal.

také na tragický moment, kdy byla armáda, do níž vložil své síly i naděje, zbavena možnosti bránit stát, a její elita se musela rozhodnout, jak naložit s nastalou morální i politickou krizí.

Práce tak nechce být jen biografií jedné vojenské osobnosti, ale i příspěvkem k pochopení dějin československé armády a etického rozměru vojenské služby ve 20. století. Václav Ždímal je zde vnímán jako reprezentant vojenské cti, oběti a loajality, která se v rozhodujících okamžicích nedala zlomit ani pod tlakem nacistické perzekuce.

Zpracování této práce bylo do určité míry komplikováno i skutečností, že ve vojenských i archivních materiálech se vyskytuje jiná osoba téhož jména – rovněž Václav Ždímal – která ve stejné době působila v armádě, akorát působil jako letec ve Velké Británii, tedy šlo o jiného muže. Tato shoda jmen vedla ke zvýšeným nárokům na verifikaci archivních údajů a vyžadovala pečlivé rozlišování identit obou osobností, zejména při práci s dobovou dokumentací a osobními složkami.

Prameny a literatura

Zásadní badatelskou oporu tvořily prameny z *Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu v Praze*, které poskytly podrobné informace o vojenské kariéře Václava Ždímalu. Využita byla zejména *sbírka Karta legionáře, Kvalifikační listiny, Legionářský poslužný spis, Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb. a Služební výkaz*. Tyto dokumenty umožnily přesně sledovat služební postup, účast v zahraničních operacích a pozdější status uznaného odbojáře. Klíčovým pramenným zdrojem se stal Archiv bezpečnostních složek v Praze, konkrétně fond *Německé soudy v Říši*, který obsahuje dokumentaci vztahující se k zatčení, výslechu, obžalobě a popravě Václava Ždímalu. Tyto dokumenty umožnily rekonstruovat průběh nacistického vyšetřování a následného soudního řízení. Důležité doplnění poskytla také dokumentace uložená v německém *Bundesarchivu, Dienststelle Berlin*, zejména pod signaturou *R 3017/16340*, kde se nacházejí spisy týkající se procesů vedených proti československým důstojníkům včetně případů, které se přímo či nepřímo dotýkají Ždímalova zatčení a věznění. Důležitým zdrojem byla rovněž *soukromá dokumentace Tomáše Filipa*, která obsahuje především naskenované kopie výslechových záznamů, osobní korespondence a doplňující archiválie, často mimořádně cenné pro porozumění lidské dimenzi příběhu a osobnímu prožitku Václava Ždímalu v posledních fázích jeho života.

Pramenná základna byla následně podpořena následující literaturou. V první řadě dvě z monografií Karla Pichlíka *Zahraniční odboj 1914–1918 bez legend* a poté i *Českoslovenští legionáři (1914–1920)* – tato kniha byla napsána ve spolupráci s Bohumírem Klípou a Jitkou Zabloudilovou. Tyto knihy poskytují základní kontext k československým legiím v Rusku. Jako podporu jsem využila i *Čs. legie 1914-1920: Historie, v boji, každodennost*, tato publikace byla sestávána kolektivem autorů a poskytuje nejdůležitější kontext k legiím obecně. Podrobnější informace k tématu již byl čerpány zejména ze dvou prvních knih série Viktora Fica, tedy *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918*. Okrajově byla též využita publikace *Kraj, jímž táhla válka: děje, události a dokumenty z let 1939-1945* editována V. Přivalem. K Čechoslovákům a ruské občanské válce se poté také odkazují na *Horké léto 1918: Čechoslováci ve víru ruské občanské války* Dalibora Váchy. Blíže k samotnému postavení Václava Ždímalu v legiích a snahy o demonstraci jeho úředu v rámci různých jednotek, jejichž byl členem, poté využívám knihy od Františka Langera a jeho *Pamětní knihu 1. střeleckého pluku Jana Husi* vydanou roku 1920 a posléze i publikaci z roku 1937 *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti* Karla Kaveny.

Co se týče období meziválečného, tak byla využita literatura, která podává přehled o organizační struktuře, vývoji, mobilizaci i personálním obsazení československé armády v letech 1918–1939. Základní orientaci v systému meziválečné branné moci přináší *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920–1938* autorů Jiřího Fidler a Václava Sluky, která představuje jak organizační přehled jednotek, tak i jednotlivé profily důstojníků. Problematice mobilizace v krizovém roce 1938 se věnuje publikace *Mobilizovaná československá armáda 1938* od Bedřicha Hamáka a Iva Vondrovského, která v chronologickém i strukturálním rámci přibližuje rozsah a průběh obranných příprav. K zaměření na dělostřeleckou složku armády – tedy oblast, v níž Václav Ždímal působil – sloužila práce *Československé dělostřelectvo 1918–1939* Jiřího Janouška. Problematiku velitelského sboru a vojenské elity přibližuje Alex Maskalík ve své knize *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918–1992*, která obsahuje biografické medailony a kariérní vývoj nejvyšších důstojníků, mezi nimiž figuruje i samotný Ždímal. Obecný vývoj a koncepci armády jako státní instituce ve 30. letech zpracoval Karel Straka ve dvou klíčových monografiích: *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932–1939*, která se věnuje především období zhoršující se mezinárodní situace (proto byla využita i v kapitole týkající se Protektorátu a odboje), a spolu s Tomášem Kykalem se v práci *Československá armáda v letech budování a stabilizace 1918–1932* zaměřili na konstituování armádních struktur v prvním desetiletí republiky.

V poslední řadě k období Protektorátu Čechy a Morava a činnosti domácího odboje, byla využita literatura, která přibližuje jak represivní systém nacistického Německa, tak struktury českého odboje a osudy konkrétních vězňů. Jako klíčový narativní zdroj sloužila publikace Jaroslava Cabe-Haberského *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940–1942*, která detailně přibližuje fungování těchto věznic, podmínky vězněných a rozsudky vynášené nad příslušníky českého odboje – včetně těch, které se dotýkají osudu Václava Ždímal. Osobní rovinu a pohnuté osudy důstojníků československé armády zapojených do odboje dokumentuje také publikace Eduarda Stehlíka a Ivana Lacha *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*, která se zaměřuje na příběhy padlých vojáků a generálů v nacistických represích. K právně-politickému rámci nacistické justice byla využita studie Lukáše Vlčka *Lidový soudní dvůr v Berlíně – Volksgerichtshof – a jeho historie*, publikovaná v odborném sborníku *Securitas imperii*. Tato práce podává analytický pohled na fungování politického soudnictví v nacistickém Německu a umožňuje zasadit soud s Václavem Ždímal do širšího institucionálního kontextu. K rekonstrukci struktury a aktivit ilegální vojenské organizace Obrana národa posloužila edice dokumentů *Obrana národa v dokumentech. 1939–1942* od Stanislava Kokošky, která poskytuje

podrobné archivní podklady a kontext ke klíčovým krokům ilegální organizace i jejímu potlačení. Pro kontinuální propojení s vývojem československé armády ve 30. letech byla znovu využita publikace Karla Straky *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932–1939*, která představuje armádu nejen jako vojenskou, ale i hodnotovou instituci, z níž vzešli mnozí odbojáři včetně samotného generála Ždímalu.

1. Václav Ždímal jako součást legií v Rusku

1.1 Cesta do československých legií

Již před vypuknutím první světové války, do které se Rakousko-Uhersko zapojilo již na jejím samotném začátku 28. července 1914, se objevovaly snahy Čechů i Slováků o jistou samostatnost. Pro její dosažení tak bylo nutné vybudovat československou armádu, jež by za onu samostatnost mohla bojovat. Místem, kde byla následně budována, bylo právě Rusko. Tato armáda pak měla bojovat proti Ústředním mocnostem. Odpověď na to, proč to bylo zrovna Rusko, je jednoduchá. V Rusku v této době žila řada Čechů a Slováků, kteří se zde usadili po roce 1870. Vyhlášení války ruskou vládou v nich znovu probudilo jejich národní uvědomění, protože mnozí z nich svou vlast opustili právě kvůli politickému útisku ze strany Habsburků.²

V době začátku války měl Václav Ždímal za sebou čtyři semestry na tehdejší vysoké škole technické v Brně, kde vystudoval obor geometr. Zde poté složil státní zkoušku 5. listopadu 1910. Jelikož se mladý Ždímal narodil roku 1890 (bylo mu tehdy čerstvě 24 let), tak se ho také týkala mobilizace, jež zahrnovala zejména ročníky 1882-1893. Následně tedy působil v rámci 14. zeměbranceckého pěšího pluku rakouské armády v hodnosti četaře³, kde byl až do svého zajetí (přeběhnutí), ke kterému došlo v Rovně ke dni 29. září 1915.⁴ Před ruským zajetím svého vojenského vzdělání nabyl v době mezi 1. květnem a 1. červencem 1915 ve Štýru.⁵

Václav Ždímal se tak ocitá na ruské frontě jakožto součást rakouské armády. Zde se měl patrně nacházet v srpnu, než byl na konci září 1915 zajat.⁶ Tento rok obecně nebyl pro Rusko příznivým, zejména z důvodu ztráty velké části Polska. Ovšem pod nápirem ofenzivy, jež byla 5. června 1916 zahájena se nakonec rakouská fronta pod útokem provedeným na podstatné části její šířky naprosto zhroutila.⁷ Po většinu trvání této ofenzivy, známé také dle generála Brusilova jako Brusilova ofenziva, se ovšem Václav Ždímal nacházel v zajetí, které trvalo od 30. září 1915 až do počátku srpna 1916.⁸

² FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Vznik československých legií v Rusku 1914-1918. Ruská otázka a boj za svobodný stát*. Praha 2006. s. 27-29.

³ VÚA-VHA, sb. Karta legionáře, Václav Ždímal.

⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, část I, sestavena k srpnu 1936.

⁵ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, sestavena k září 1920.

⁶ Tamtéž.

⁷ BUFFETAUT, Yves – LE GOFF, Fabrice: *Atlas první světové války: pád evropských říší*. Brno 2023. s. 49.

⁸ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, sestavena k září 1920.

1.2 Ždímalovy počátky a 1. střelecký pluk (4. srpen–16. prosinec 1916)

Do řad československých legionářů v Rusku Václav Ždímal vstoupil 4. srpna 1916 v Kyjevě. Nastoupil jako „dobrovolce“ u náhradní roty bývalé České družiny v Kyjevě. Ovšem v tuto chvíli se již jednalo o Československou střeleckou brigádu. Protože po přeměně z České družiny na chvíli vzniká Československý střelecký pluk a posléze právě Československá střelecká brigáda. Nejdříve byl tedy zapsán do 1. československého střeleckého pluku, 1. záložní rotu dobrovolníků, kdy byl na podzim téhož roku – 19. listopadu – převeden do 3. roty. Ovšem hned následující den – 20. listopadu – byl převeden k záložnímu praporu a vymazán ze seznamu. O necelý měsíc později – 16. prosince – dochází k další změně, a to k jeho převedení k 2. střeleckému pluku.⁹

Česká družina je naprosto klíčovou jednotkou, co se týče samotných československých legií v Rusku. Jedná se totiž o první dobrovolnickou jednotku Čechoslováků na východní frontě. Ta vznikla konkrétně 11. října 1914 na Sofijském náměstí v Kyjevě. Stala se základem pro vytváření československých vojenských jednotek v Rusku a byla ustanovena jako národní dobrovolnická formace v rámci carské armády. Za datum vzniku legií v Rusku je považováno datum vzniku právě oné České družiny.¹⁰

Česká družina byla vzhledem k počtu přihlášených, kdy do poloviny září 1914 to bylo na 700 Čechů a 16 Slováků, tvořila čtyři rotu. Zpočátku byla tato jednotka považována za jakési „propagandisty“, protože její členové měli být využiti po velmi ambiciózním plánu rychlého obsazení habsburské monarchie ze strany ruských vojsk. Jednotka měla sloužit k rozničení povstání mezi českým obyvatelstvem v Rakousko-Uhersku. Samozřejmě nic takového se nekonalo a jednotka byla nakonec využita jinak. Došlo k jejímu rozdělení do malých jednotek, na poloroty, čtyři či dokonce na poločety. Jejich cíl byl následovný; po jejich přidělení ke štábům jednotlivých divizí měli daní příslušníci sloužit jako průzkumníci (*rozvědčiky*) a to na frontě, ale i v rakouském týlu. Mnozí z nich prošli výcvikem v rakousko-uherské armádě, tedy ani němčina jim nebyla cizí.¹¹ To byl příklad i Václava Ždímal, který vedle svého rodného jazyka

⁹ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Václav Ždímal.

¹⁰ 11. říjen 1914: Klíčové datum pro budování moderní české armády. In: <https://mocr.mo.gov.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/11--rijen-1914:-klicove-datum-pro-budovani-moderni-ceske-armady-103302/> [cit. 24. 12. 2024].

¹¹ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 28.

ovládal nejen němčinu, ale vedle toho posléze i ruštinu či srbštinu.¹² Proto byl také ideálním kandidátem na působení u rozvědky, a to tedy na rakousko-německé frontě.¹³

Právě z této České družiny vzešly osobnosti, které se poté staly významnými veliteli československých legií. Mezi ně rozhodně patří Jan Syrový, Josef Švec či Otakar Husák a mnozí další.¹⁴ Ovšem důležité je si uvědomit i samotný fakt, že organizace Družiny odpovídá organizaci pěších útvarů ruské armády, tedy nejenom že je to prapor pěchoty samostatný, bez kulometního nebo i telefonního oddílu. Vše je podřízeno vojenským ruským řádům. Veliteli tak není nikdo jiný než aktivní důstojníci z řad ruské armády.¹⁵ Podmínkou bylo, dle slov samotného legionáře Otakara Vaňka, který sepsal knihu *Za svobodu: obrázková kronika Československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920* (s pomocí dalších lidí), aby: „nejméně třetina důstojníků řádových i neřádových byla národnosti ruské. Zvláště veliteli rot mají být důstojníci ruští.“¹⁶

Nicméně, činnost těchto českých „rozvědků“ byla ze strany ruských divizí velmi ceněna, proto byla snaha jejich počet doplňovat. A to tedy z řad českých zajatců¹⁷, mezi něž později patřil i Václav Ždímal. Avšak zde byl háček; protože s výjimkou náboru přímo za frontu 3. armády v prosinci 1914 nebylo povoleno přijímat české zajatce do České družiny. Ti ovšem po útrapách z bojišť nebyli ochotni do armády vstoupit, i kdyby v tu chvíli mohli, načež neměli ani ruské občanství, které k tomu bylo vyžadováno.¹⁸

Ovšem pokud se zajatecké tábory jevily jako osvobození od hrůz války, tato představa se brzy rozplynula. Ukázkovým příkladem by mohl být i samotný tábor Tockoje v Samarské gubernii, kde zajetí prožíval Václav Ždímal od 30. září 1915 až do počátku srpna 1916. Z návštěvy na přelomu let 1915 a 1916 se nám dochovala zpráva zástupců Ženevského mezinárodního výboru, jež kontrolovala tento tábor. Tábor měl být dle všeho určen pouze na letní provoz, i tak zde byly na začátku roku 1915 umístěni zajatci v dřevěných barácích. Ruská

¹² VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Československé vojsko na Rusi: Almanach důstojníků, Václav Ždímal.

¹³ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal.

¹⁴ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 28.

¹⁵ VANĚK, Otakar – HOLEČEK, Vojtěch – MEDEK, Rudolf (edd.): *Za svobodu: obrázková kronika Československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Praha 1928. s. 25. In: <https://mzv.gov.cz/file/759883/CeskaDruzina1928.pdf> [cit. 24. 12. 2024].

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 29.

¹⁸ Tamtéž, s. 54.

zima ovšem v těchto nevytápěných barácích udělala své a mnozí ze zajatců trpěli omrzlinami, protože teploty dosahovaly až k minus 30 °C. V létě následujícího roku byli sice Slované a důstojníci z tábora Tockoje odvezeni pryč, stále se ale zůstávalo až na 17 000 zajatců. Kvůli zatajení narůstající epidemii skvrnitého tyfu se nemoc rozšířila a v zimě 1915-1916 si vyžádala až na 7 000 obětí,¹⁹ mezi nimiž mohl být i Václav Ždímal.

V roce 1916 byla situace ohledně vstupu do České družiny, která se přeformovala krátce nejdříve na Československý střelecký pluk a poté na Československou střeleckou brigádu, pokročilejší. Nejdříve na přelomu let 1915 a 1916 byla Česká družina v Rusku přeměněna na Československý střelecký pluk. I když tato jednotka existovala jen krátce, protože již na jaře 1916 byla reorganizována do Československé střelecké brigády, zůstává významná jako historicky první pluk československého protirakouského odboje.²⁰

Počet dobrovolníků, kteří se chtěli stát její součástí narůstal. Zajatecké organizace začaly shromažďovat přihlášky do Družiny a od února 1916 do Československého dělostřeleckého pluku. Svaz spolků v létě téhož roku evidoval až na 7 000 přihlášek. Naneštěstí jen malá část zájemců se k náhradní rotě Československého střeleckého pluku, jež byla přeložena do Kyjeva.²¹ Václav Ždímal byl mezi těmi „šťastnými“, kterému se skutečně podařilo k rotě nastoupit, a to již zmíněného 4. srpna 1916.

V rámci nástupu dalších dobrovolníků se tak k 17. dubnu 1916 (tedy ještě před vstupem Václava Ždímal) z československého pluku stává Československá dělostřelecká brigáda o dvou plucích. Dochází i k jisté změně, kdy veliteli rot a čet, které byly stále přiděleny k ruským divizím po celé ruské jihozápadní frontě, se stávají čeští nižší důstojníci.²²

Jak zajateckých dobrovolníků v dobrovolnické armádě rostl, měnil se i jejich podíl v armádě, kde začínaly získávat početní převahu. Tak se početnější III. prapor 1. pluku, jenž se měl stát základem 3. pluku, nazval symbolicky česky praporem „střelců Jana Žižky z Trocnova“.²³

¹⁹ ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *V ruském zajetí. Organizace zajatých Čechů a Slováků v Rusku (1914–1918)*. Praha 2018. s. 48 (e-kniha).

²⁰ JAKL, Tomáš: *První pluk armády československého protirakouského odboje a jeho historie*. In: <https://www.vhu.cz/prvni-pluk-armady-ceskoslovenskeho-protirakouskeho-odboje-a-jeho-historie/> [cit. 26. 12. 2024].

²¹ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 56.

²² PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 57.

²³ Tamtéž.

Václav Ždímal byl po dobu od svého vstupu k Československé střelecké brigádě až po 16. prosinec 1916 součástí 1. střeleckého pluku, který vznikl začátkem února 1916, a to jakožto střelec. Vznik tohoto pluku byl nadále zásadním mezníkem ve vývoji legionářských jednotek.²⁴ Byl součástí 3. roty, která byla hlavně ve svých počátcích tvořena dobrovolníky z Volyně, Varšavy a Rostova na Domu. Velet jí měl poručík Ivšín, kozák a také účastník rusko-japonské války, „jehož dosti široké teoretické vojenské znalosti trpěly jeho pohodlností, kterou oddůvodňoval svým názorem na válku: „Vojna je velký švindl.“.“²⁵

Velký počet českých a slovenských zajatců v Rusku a ochota části z nich opět se postavit do boje vytvářely podmínky pro vznik českého dobrovolnického vojska na ruském území. Ruská vláda však k činnosti české emigrace přistupovala s nedůvěrou, což znamenalo, že úspěch plánů na vytvoření samostatné československé armády začal čím dál tím více záviset na politickém vývoji v Rusku. Skutečnou změnu přinesla až ruská revoluce na jaře 1917.²⁶

1.3 Únorová revoluce a Václav Ždímal jako součást 2. střeleckého pluku (16. prosinec 1916–2. říjen 1917)

V průběhu propuknutí únorové a posléze před samotnou bolševickou revolucí roku 1917 v Rusku, Václav Ždímal působil od poloviny prosince 1916 až do října 1917 v poli u 2. střeleckého pluku, později známého jako 2. střelecký pluk Jiřího z Poděbrad.²⁷ Nejdříve byl tamním střelcem v době od 19. prosince 1916 do 12. března 1917 ve 12. rotě 2. pluku, následně byl členem 2. roty stále 2. pluku od 12. března do 2. října, ale zároveň byl 16. července 1917 se povýšen na desátníka, kde působil jako zástupce velitele čety.²⁸

Ovšem informace o jeho členství ve 2. střeleckém pluku se nám v rámci jednoho z pramenů, konkrétně v rámci *seznamu spisů*, který je součástí sbírky Legionářského poslužného spisu, rozchází. Protože tento *seznam spisů* se zmiňuje o jeho převelení ke 3. střeleckému pluku, o němž se jiný z příslušných pramenů již nezmiňuje, což mi úplně

²⁴ Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost. Brno 2020. s. 7-8.

²⁵ LANGER, František: *Pamětní kniha 1. střeleckého pluku Jana Husi*. Praha 1920. s. 10. In: <https://ndk.cz/view/uuid:153d1be0-cd58-11e4-97af-005056827e51?page=uuid:a417f530-3fa7-11e5-a7b4-001018b5eb5c> [cit. 26. 12. 2024].

²⁶ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 59.

²⁷ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Československé vojsko na Rusi: Almanach důstojníků, Václav Ždímal.

²⁸ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Osobní výkaz, Václav Ždímal.

proměnilo příběh Václava Ždímal. Ovšem jelikož ostatní prameny žádnou takovou změnu nezmiňují, je pravděpodobnější, že jeho členství ve 3. praporu můžeme vyloučit.²⁹

S tímto plukem poté Václav Ždímal bojoval v jedné z nejvýznamnějších bitev pro československé legionáře na východní frontě, tedy v bitvě u Zborova (1. a 2. červenec 1917). Zároveň jakožto součást 2. roty 2. československého střeleckého pluku, která byla v danou chvíli součástí ruské armády, působil během března a dubna 1917 u rozvědky na rakousko-německé frontě.³⁰

Své jméno pluk získal po českém králi Jiřím z Poděbrad († 1471). Obdobně byly poté pojmenovány i ostatní pluky. První nesl název 1. střelecký pluk mistr Jana Husa a 3. střelecký pluk nadále zůstával pojmenován jako 3. střelecký pluk Jana Žižky z Trocnova. Do této doby pluky nenesly žádné jméno, označovány byly pouze jako „střelecké pluky“. Tato pojmenování si získaly rozkazem Československé brigády (již byly součástí a tvořily její celek) z 3. srpna 1917, jehož součástí byla postupná příprava dalšího – 4. pluku –, zvaného jako 4. střelecký pluk Prokopa Velikého.³¹

Ovšem co předcházelo; únorová revoluce. Zaostalý carský režim selhal v efektivní mobilizaci sil na obranu před vnějším nepřítelem, a po vypuknutí lidových bouří v Petrohradě v únoru 1917 (podle gregoriánského kalendáře v březnu) padl. Dochází tak k svržení carismu a je nastolena Prozatímní vláda.³² Tato revoluce nepřímo podpořila československý zahraniční odboj tím, že odstranila obavy, že by se osvobozené národy střední a východní Evropy dostaly pod vliv carského Ruska. Demokratická revoluce v Rusku posílila československý zahraniční odboj také přímo, aneb ovlivnila národně osvobozenecský boj v Rakousku-Uhersku, což emigraci umožnilo vystupovat jako zástupce domácí politiky. Svržení carismu a vstup USA do války navíc posílily demokratický směr odboje a usnadnily zařazení boje za samostatnost do širšího konfliktu „světové demokracie proti světové reakci“. V letech 1916–1917 bylo totiž důležitým úkolem československého zahraničního odboje přesvědčit dohodové vlády, že porážka Německa vyžaduje demokratizaci Evropy, ale zároveň i osvobození národů střední a

²⁹ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Seznam spisů, Václav Ždímal.

³⁰ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal.

³¹ VANĚK, Otakar – HOLEČEK, Vojtěch – MEDEK, Rudolf (edd.), *Za svobodu: obrázková kronika Československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Praha 1926. s. 80. In: <https://ndk.cz/view/uuid:25b74930-423b-11e4-8113-005056827e52?page=uuid:093929c0-5e85-11e4-be62-005056825209&fulltext=z%20Pod%C4%9B> [cit. 25. 12. 2024].

³² PACNER, Karel. *Osudové okamžiky Československa*. Praha 2012. s. 14.

jihovýchodní Evropy, a tedy posílení války národně osvobozenecským bojem těchto národů. Samotná koncepce ovšem musela být obhájena i před světovou veřejností.³³

Proto pro docílení těchto snah byla tak důležitá bitva u Zborova, kde byla nasazena Československá střelecká brigáda (zformovaná 18. května 1917 v Ivani), jejíž součástí byl samozřejmě onen 2. střelecký pluk Jiřího z Poděbrad, s nímž bojoval i samotný Václav Ždímal. Československá střelecká brigáda se zde poprvé shromáždila jako celek s přibližně 3 500 muži. Před bojem však čelila řadě problémů, včetně nedostatku těžké výzbroje, jako byly kulomety a minomety, a nevyhovující výstroje pro dané roční období. Chybělo jí také vlastní dělostřelectvo, které bylo částečně nahrazeno pěti bateriemi z ruské 82. dělostřelecké brigády. Velitel brigády plukovník V. P. Trojanov neměl zkušenost s velením tak velké jednotky, a ruští důstojníci selhávali ještě před zahájením boje.³⁴ Ruští byli poté i velitelé jak prvního pluku (v čele stál podplukovník Pavlovskij), tak i druhého (zde byl v čele podplukovník Zembalevskij). Jednotlivým praporům a rotám veleli již čeští důstojníci.³⁵ Plány útoku museli připravovat právě českoslovenští důstojníci, ačkoliv na takové úkoly nebyli původně školeni. Slabiny brigády však vyvažovala vysoká morálka, kázeň a bojové zkušenosti jejích dobrovolníků. Na straně nepřítel, tedy rakouské armády, stálo po přísunutí záloh až 5 500 mužů. Nepřítel měl v dělostřelectvu minimálně čtyřnásobnou převahu nad československými jednotkami. Rakouské oddíly na tomto úseku bojovaly téměř rok, což jim umožnilo vytvořit dobře opevněnou obranu a připravit se na očekávaný útok.³⁶

Útok na nepřátelské pozice začal dělostřeleckou přípravou 2. července 1917 v 5:15, která však výrazně neoslabila obranu protivníka. Přímý útok zahájila jako první úderná skupina I. praporu 1. čs. střeleckého pluku, která vyrazila z výchozích pozic krátce po deváté hodině. O půl hodiny později se k útoku připojil také 2. čs. střelecký pluk (později pojmenován jako Jiřího z Poděbrad). Československý útok byl proveden s mimořádnou razancí a energií. Kolem 15. hodiny se československé útočné jednotky zorganizovaly a obnovily vzájemnou komunikaci. Československá střelecká brigáda výrazně překročila cíle útoku, když postoupila o více než čtyři kilometry do nepřátelského území. V boji zajala 4 000 rakousko-uherských důstojníků a

³³ PICHLÍK, Karel: Bez legend: Zahraniční odboj 1914–1918. Zápas o československý program. Praha 1991. s. 142–143.

³⁴ STRAKA, Karel: Zásadní střetnutí československých legionářů: před 105 lety bojovali v bitvě u Zborova. In: <https://www.vhu.cz/zborov-bitva-ktera-cs-vojakum-vydobyla-respekt/> [cit. 25. 12. 2024].

³⁵ GALANDAUER, Jan: 2. 7. 1917 - Bitva u Zborova: česká legenda. Praha 2002. s. 37.

³⁶ STRAKA, Karel: Zásadní střetnutí československých legionářů: před 105 lety bojovali v bitvě u Zborova. In: <https://www.vhu.cz/zborov-bitva-ktera-cs-vojakum-vydobyla-respekt/> [cit. 25. 12. 2024].

vojáků, čímž počet zajatců převýšil její vlastní početní stav. Brigáda navíc získala 20 děl a velké množství pušek, kulometů a dalšího vojenského vybavení.³⁷

Jak víme, tak důstojníci, konkrétněji poté praporčíci a poručíci, byli těmi, kteří tvořili Československou brigádu. Jejich nevýhodou byla absence vojenského vzdělání, ale vyvažovaly to zkušenosti z rozvědné činnosti. Zdá se, že nedostatek času na secvičení hrál také ve prospěch Brigády spolu s bohatými zkušenostmi jejích velitelů a vojáků z rozvědných akcí, protože právě toto následně vytvořilo předpoklad pro její pružný útok. Byly to i zmatky například v rámci 2. pluku (kde „selhal“ ruský velitel, který se dle některých svědectví opil, dle jiných nevěděl, co dělat) kde Ždímal pobýval, které jako by útoku prospěly. Protože některé roty se vydaly do boje bez rozkazu (možná i proti rozkazu), protože viděli, jak jsou je 1. pluk ohrožován z boku.³⁸

Z pohledu celkové strategie Kerenského ofenzivy však bylo toto vítězství marné. Přestože šlo o nečekaný a obdivuhodný úspěch, bylo vnímáno pouze jako dílčí úspěch malé jednotky na vedlejším, méně důležitém úseku. Ovšem z politického a mravního hlediska byla tato bitva pro osud československé samostatné armády přelomovou událostí dalekosáhlého významu.³⁹ Zborov byl považován za začátek vzniku samostatné československé armády a za první vítěznou bitvu v boji za nezávislý československý stát.⁴⁰

Kerenského ofenzíva skončila naprostým neúspěchem, a 19. července 1917 zahájily nepřátelské divize protiútok, který vedl k drtivé porážce a dalšímu rozkladu ustupující ruské armády. Během ústupu u Tarnopolu československé jednotky přišly o více mužů než při útoku u Zborova. I přes tyto těžké ztráty však byla československá střelecká brigáda jedinou jednotkou na frontě, která i v době všeobecného ústupu dokázala zachovat vysokou disciplínu a odhodlání k boji.⁴¹ Jedním z oněch statečných Čechoslováků, který přežil i tento náročný ústup byl Václav Ždímal, který měl působit v bojích na Jezerné, u Podhajce a Borků.⁴²

³⁷ STRAKA, Karel: Zásadní střetnutí československých legionářů: před 105 lety bojovali v bitvě u Zborova. In: <https://www.vhu.cz/zborov-bitva-tera-cs-vojakum-vydobyly-respekt/> [cit. 25. 12. 2024].

³⁸ GALANDAUER, Jan: *2.7.1917 - Bitva u Zborova: česká legenda*. Praha 2002. s. 47-48.

³⁹ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 104.

⁴⁰ Tamtéž, s. 105.

⁴¹ Tamtéž, s. 104.

⁴² VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Československé vojsko na Rusi: Almanach důstojníků, Václav Ždímal.

Za chrabrost byl poté vyznamenán ruským řádem sv. Jiří IV. stupně dne 23. prosince 1917.⁴³

1.4 Bolševická revoluce a Ždímal vojenským topografem štábu československého armádního sboru (11. říjen 1917-16. září 1918)

Ždímal začíná působit u štábu československého armádního sboru. Nejdříve od 11. října 1917 jako desátník a posléze od března 1918 jako podporučík. V obou případech zastával post vojenského topografa.⁴⁴

Dne 9. října 1917 byl totiž v Rusku vytvořen samostatný armádní sbor, jenž měl do počtu více než 40 000 českých a slovenských vojáků. Československé legie se v té době snažily udržet neutralitu vnitřních ruských konfliktů na válečné východní frontě. Po Zborovu se organizace československých vojenských jednotek v Rusku mohla rozvinout do značně širších rozměrů. Generál Brusilov, náčelník hlavního štábu ruské armády, dal již 4. července 1917 souhlas k vytvoření 2. československé divize. V reakci na to předseda vlády Kerenský zrušil předchozí rozkaz z května téhož roku, který pozastavil formování československých jednotek, a místo toho povolil neomezený nábor z řad válečných zajatců.⁴⁵ Pro další vývoj legií v Rusku byl 22. leden 1918, kdy se stal Československý armádní sbor ležící na Ukrajině vojenskou formací Spojenců.⁴⁶

Avšak události na východní frontě šly ruku v ruce a na nezdařenou Kerenského ofenzívu záhy navázala bolševická revoluce. Dne 7. listopadu (dle gregoriánského kalendáře, dle juliánského 25. října) 1917 byla totiž svržena Prozatímní vláda a k moci se dostávají bolševici a ustanovují sovětskou vládu. Postavení československého vojska na Ukrajině se výrazně zkomplikovalo po těchto událostech. V samotném Rusku vypukl chaos, když Sověti začali na mnoha místech přejímat moc.⁴⁷

Tomáš Garyk Masaryk se postavil proti bolševickému převratu. Vzápětí telegrafoval do odbočky národní rady v hlavním stanu a ve štábu armádního sboru, aby „československých

⁴³ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Československé vojsko na Rusi: Almanach důstojníků, Václav Ždímal.

⁴⁴ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Osobní výkaz, Václav Ždímal.

⁴⁵ JAKL, Tomáš: Vznik Československého armádního sboru v Rusku. In: <https://www.vhu.cz/vznik-ceskoslovenskeho-armadniho-sboru-v-rusku/> [cit. 25. 12. 2024].

⁴⁶ FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Bolševici a československé legie, počátek jejich ozbrojeného konfliktu, březen–květen 1918*. díl II. Brno 2007. s. 25.

⁴⁷ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 116.

*vojenských oddílů v žádné formě nebylo používáno při nynějším politickém mezistranickém sporu.*⁴⁸ Byla tedy snaha dodržovat neutralitu.

Československé vojsko v Rusku bylo součástí armád Dohody a mělo být transportováno na západní frontu do Francie. Ale byla zde Ukrajina, kde nejprve došlo k vyhlášení autonomie v rámci Ruské republiky, ale poté, co bolševici začali potlačovat separatistické síly, Ukrajina vyhlásila svou nezávislost 25. ledna 1918, načež ji bolševická vláda vyhlásila válku. Československé jednotky se rozhodly zůstat neutrální, a tak se soustředily na ochranu okolí svých posádek před rozkrádáním a nezasahovaly do dalších událostí. Když tedy ukrajinsko-bolševická fronta prošla přes československé pozice, legionáři zůstali neutrální. Ke změně přístupu došlo až tehdy, když Ukrajina požádala o pomoc německé síly.⁴⁹ To znamenalo ohrožení smyslu veškerých snah legií.

Posledním hřebíčkem do rakve byl brestlitevský mír. Ten byl uzavřen v březnu 1918 mezi sovětským Ruskem a Ústředními mocnostmi. Tento mír ukončil boje na východní frontě a umožnil Německu a Rakousku-Uhersku zaměřit se na západní frontu. Pro československé legie to znamenalo, že se ocitly v nepřátelském prostředí, protože Němci a jejich spojenci požadovali jejich odzbrojení a likvidaci jako hrozby pro centrální mocnosti. Legionáři se rozhodli nepodřítit těmto požadavkům a pokračovali v plánované evakuaci do Francie přes Sibiř a Vladivostok. Situace se však komplikovala kvůli rostoucímu nepřítelství ze strany bolševiků, kteří začali vnímat legie jako překážku své spolupráce s Němci. To vedlo k ozbrojeným střetům, z nichž nejvýznamnější bylo převzetí kontroly nad transsibiřskou magistrálou.⁵⁰

Tato situace si žádala, aby československý sbor začal ustupovat více na východ. Vojáci tak denně udolali mezi 30 až 50 kilometry.⁵¹

1.5 Ozbrojené střety s bolševiky a Ždímal členem 1. jízdní baterie v roce 1918

Václav Ždímal byl během této doby členem 1. jízdní baterie Jana Žižky. Dne 18. září 1918 měl být odeslán v pravomoc velitele 3. pluku Jana Žižky, a tak ke dni 6. října přibýt z 2. střeleckého pluku a zapsán do seznamu důstojníků 1. jízdní baterie 1. dělostřelecké brigády

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ JAKL, Tomáš: Vznik Československého armádního sboru v Rusku. In: <https://www.vhu.cz/vznik-ceskoslovenskeho-armadniho-sboru-v-rusku/> [cit. 25. 12. 2024].

⁵⁰ JAKL, Tomáš: Vznik Československého armádního sboru v Rusku. In: <https://www.vhu.cz/vznik-ceskoslovenskeho-armadniho-sboru-v-rusku/> [cit. 27. 12. 2024].

⁵¹ Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost. Brno 2020. s. 32.

Jana Žižky, jakožto podporučík.⁵² Ovšem z dalšího zdroje, tedy *osobního výkazu*, se informace lehce liší; součástí dané baterie měl být Václav Ždímal již 18. září téhož roku.⁵³ Následně měl být ke dni 15. října povýšen na poručíka.⁵⁴

Vývoj vojenského konfliktu mezi československými legiemi a bolševiky probíhal nerovnoměrně. Na některých místech, zejména v Penze a Čeljabinsku, se obě strany pokoušely vyhnout přímému boji a prodlužovaly jednání. Bolševici se obávali, že by československé legie, považované za nepřemožitelné v otevřené bitvě, mohly snadno zvítězit. Legie sice disponovaly silnějšími jednotkami a mohly místní Rudou armádu a internacionalisty porazit, ale jejich prioritou bylo dostat se co nejrychleji do Vladivostoku, odkud by se mohli dostat do Francie. K tomu potřebovali součinnost místních sovětů, aby mohli pokračovat v cestě na východ. Tato strategie slavila úspěch například v Čeljabinsku, kde místní sovět tajně umožnil odjezd několika vlaků směřujících do Omska. V Omsku však plán na mírové řešení selhal. Když se tamní sovět dozvěděl o přesunu vlaků, připravil léčku, která vedla k prvním krvavým střetům. Češi v boji zlikvidovali zhruba 250 sovětů, přičemž sami přišli o osmnáct mužů. Tento incident odstartoval otevřený válečný konflikt mezi legiemi a bolševiky.⁵⁵

Jednání v Penze rychle uvízla na mrtvém bodě, a dokonce i v Čeljabinsku začali bolševici narušovat snahy o klidný odjezd vlaků. Československé legie však postupně získaly kontrolu nad klíčovými železničními uzly na trase od Volhy až po Ural. Města jako Penza, Samara, Ufa, Čeljabinsk a Jekatěrinburg brzy padla do jejich rukou. Na některých místech nebyly ani pokusy o vyjednávání – obě strany se rozhodly řešit situaci silou. To platilo především na nejvýchodnějších úsecích v Omsku, Novonikolajevsku a Irkutsku, kde konflikt probíhal přímo vojenskou cestou.⁵⁶

V té době Trockij odmítl poslední návrh Čechoslováků na mírové řešení a rozhodl se proti nim nasadit veškeré dostupné vojenské síly. Zajistil si také technickou a vojenskou podporu od Berlína a nařídil všeobecnou mobilizaci mužů ve věku osmnácti až čtyřiceti let.

⁵² VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, průběh služby v čsl. vojsku.

⁵³ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Osobní výkaz, Václav Ždímal.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Bolševici a československé legie, počátek jejich ozbrojeného konfliktu, březen–květen 1918*. díl II. Brno 2007. s. 305-306.

⁵⁶ Tamtéž, s. 305-306.

Zajímavou shodou okolností obě strany zahájily své vojenské akce 25. května 1918, a to v relativně blízkých oblastech.⁵⁷

Tomu předcházel také incident, který se udál v Čeljabinsku. V květnu 1918 se zde vyostřila situace mezi československými legionáři a sovětskou vládou. Podle dohody se Stalinem měli být legionáři odzbrojeni a přepraveni do Francie, ale sovětské úřady kvůli repatriaci rakousko-uherských zajatců jejich transporty zdržovaly. Napětí vyvrcholilo 14. května, když jeden ze zajatců zranil jednoho z československých vojáků. Legionáři požadovali vydání viníka, a když se tak nestalo, došlo k potyčce, při níž byl útočník lynčován. Sovětské úřady následně zatkly několik legionářů, což vedlo k vojenské akci – československé jednotky obsadily město, zajistily klíčové body a vyzbrojily se ukořistěnými zbraněmi. Po propuštění vězněných vojáků se stáhly, ale událost výrazně prohloubila nedůvěru mezi legionáři a sověty. V následujících dnech bolševická vláda rozhodla o jejich úplném odzbrojení a deportaci do pracovních táborů, což vedlo k rozhodnutí Československého sboru pokračovat ve své cestě na východ vlastními silami a fakticky zahájit ozbrojený střet s bolševiky.⁵⁸

Ze strany Trockého se jednalo o pověstný rozkaz č. 37, jenž nařizoval, že mají sověty Čechoslováky zadržet, odzbrojit a internovat. Ve stejný den kapitán Radola Gajda přistoupil k preventivnímu úderu na Novonikolajesk, což nedostatečně vyzbrojeným legionářům pomohlo předejít k vlastnímu přepadení.⁵⁹

Po nasazení bolševické armády proti legionářům si již nikdo nedělal žádné iluze o jejich skutečných úmyslech. Československé legie zde tedy postupně po celé délce magistrály, především na úseku od Penzy po Irkutsk, přecházeli do protiútoků. A jelikož legionáři v tuto chvíli nečinili jeden celek, tak nejprve obsazovali stanice a úseky tratí v jejich blízkosti, a kde se následně pokusili probojovat k sousedním jednotkám. Takzvané penzenské ve skupině rozložené nejvíce na západ, tady stále v evropském Rusku, velel poručík Stanislav Čeček. Legionářům mezi Čeljabinskem a Petropavlovskem velel naopak podplukovník Sergej Vojcechovský. Kapitán Gajda stál v čele třetího uskupení rozloženého v okolí

⁵⁷ FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Bolševici a československé legie, počátek jejich ozbrojeného konfliktu, březen–květen 1918*. díl II. Brno 2007. s. 306.

⁵⁸ FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Bolševici a československé legie, počátek jejich ozbrojeného konfliktu, březen–květen 1918*. díl II. Brno 2007. s. 255-258, 261-262.

⁵⁹ *Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost*. Brno 2020. s. 40-41.

Novonikolajevska (dnešní Novosibirsk). A v čele poslední skupiny vladivostocké stál generál Michail Diterichs.⁶⁰

Nejdříve se k sobě probojovala Vojcechovského jednotka a jednotka Čečkova. Došlo k tomu mezi Zlatoustem a Ufou na stanici Minjar 6. července 1918. Poté Gajdova sibiřská skupina se Již 9. června spojila s Vojcechovskou skupinou na západě. I když na konci června se začínají probíjet z Vladivostoku na západ také Diterichs se svou skupinou, tak jejich spojení se zbytkem Československého armádního sboru dochází až 31. srpna.⁶¹

Bojové akce se rychle rozšířily i za oblast transsibiřské magistrály. Na žádost dohodových mocností se českoslovenští legionáři přesunuli zpět k Volze, kde zřídili povolžskou frontu. V červenci obsadili významná města jako Syzraň, Kuzněck, Chvalinsk a Simbirsk. Současně vedli tvrdé boje s bolševickými silami na severním Uralu. Během léta 1918 dosáhli kontroly nad klíčovou dopravní tepnou, což jim umožnilo řídit veškerý železniční provoz. Tím přerušili repatriaci německých a rakousko-uherských zajatců, což výrazně oslabilo jejich protivníky na evropských frontách.⁶²

Krvavé boje se táhly nadále v Povolží. Zde bolševici směřovali většinu svých sil, kde se jakýmsi psychologickým zvratem stal pád Kazaně, strategicky položeného města na Volze, 10. září. Kazan byla od 6. srpna dobyta 1. střeleckým plukem, nyní o ní legionáři však přichází.⁶³ V okolí města legie svedly tvrdé boje, podporované pouze několika málo jednotkami ruských vojáků, zatímco obyvatelé města pořádali dostihy a mezi bělogvardějskými politiky probíhaly spory. Nakonec byli legionáři nuceni evakuovat Samaru a stáhnout se na Jižní Ural. Neustálé boje vojáky fyzicky i psychicky vyčerpávaly, rostlo jejich rozčarování z nečinnosti spojenců, kteří pouze slibovali posily, a z nezájmu ruské společnosti. V říjnu 1918 se po těžkých střetnutích zhroutila povolžská fronta, což přinutilo legionáře k ústupu o dalších 300 kilometrů na východ. Tento vývoj měl negativní dopad na morálku vojska, kterou dále oslabovala šířící se levicová a bolševická propaganda.⁶⁴

Na podzim 1918 začaly ruské pluky formované ruskými bělogvardějskými uskupeními přebírat proti bolševickou frontu, kterou na podzim 1919 prakticky převzala Kolčakova Sibiřská armáda. Čechoslováci si konečně mohli odpočinout v týlu. Zcela stáhnout legie z

⁶⁰ Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost. Brno 2020. s. 41-42.

⁶¹ Tamtéž, s. 42.

⁶² Tamtéž, s. 43.

⁶³ VÁCHA, Dalibor: Horké léto 1918. Čechoslováci ve víru ruské občanské války. Praha 2018. s. 31 (e-kniha).

⁶⁴ Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost. Brno 2020. s. 43.

Ruska ale nebylo možné, protože se staly železku v ohni československých diplomatů na mírové konferenci ve Versailles.⁶⁵

Ve sledu všech těchto událostí se nacházel i samotný Václav Ždímal. Mezi 8. srpnem a 11. srpnem 1918 se nacházel ve služebních věcech v Jekatěrinburgu, kde se později na zdejší jekatěrinberské frontě účastnil bojů o Petropavlovsk a o Tagil a Laju mezi 20. září a 6. říjnem pod I. československou divizí „Husitskou“, a to konkrétně pod 1. československou dělostřeleckou brigádou „Jana Žižky z Trocnova“.⁶⁶ Petropavlovsk byl součástí sibiřské metropole Omsk. Předtím bylo město úspěšně obsazeno pouze jedinou rotou,⁶⁷ ovšem od 10. září, kdy dochází ke ztrátě Kazaně, dochází i dalším ztrátám na legionářské straně, Petropavlovsk nevyjímaje.

Po ztrátě tohoto území Václav Ždímal bojuje samarské frontě, jedná se o boje u Belebeje. Dále se také účastnil bojů v místech jako Šachovo, Starý Turajevo, Nižní Bašnidy – Karmaly, na řece Ik, Gluchovská, Slakbaševo, Aksakovo-Belej.⁶⁸

1.6 Rok 1919 a Václav Ždímal součástí obrany Transsibiřské magistrály

Na přelomu let 1918 a 1919 vydal Štefánik rozkaz, aby se legionáři stáhli z fronty a převzali úkol ochrany magistrály. Ti, kdo očekávali klidnou službu na odlehlých sibiřských stanicích, však byli zklamáni. Českoslovenští vojáci se museli neustále bránit útokům bolševiků i dalších skupin. V reakci na to podnikali protipartyzánské operace, které je často zavedly desítky kilometrů od magistrály. Přesto však často v tomto konfliktu neměli navrch. Jak bolševici postupně získávali převahu na frontě, legionáři se stále více stahovali na východ, přičemž se do bojů zapojovali už jen příležitostně. Konec střetů přineslo až příměří s bolševiky, které bylo uzavřeno v únoru 1920 v Irkutsku.⁶⁹

Václav Ždímal se v této krušné době nejdříve 4. února 1919 podrobil zkoušce na dělostřeleckého důstojníka, aby následně od 7. dubna mohl zastávat pozici 1. důstojníka a

⁶⁵ Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost. Brno 2020. s. 43.

⁶⁶ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, taženích a zvláštní posláních.

⁶⁷ VÁCHA, Dalibor: Horké léto 1918. Čechoslováci ve víru ruské občanské války. Praha 2018. s. 59 (e-kniha).

⁶⁸ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, taženích a zvláštní posláních.

⁶⁹ Čs. legie 1914-1920: historie, v boji, každodennost. Brno 2020. s. 43.

zástupce velitele baterie. Se zpětnou platností byl 16. srpna také povýšen k 1. květnu se na nadporučíka.⁷⁰

Samozřejmě i on samotný se účastnil obrany Transsibiřské magistrály a s tím spojených bojů, jako u Kučerova a Borikovkoje o Tajšet během června 1919. Byl také spojen s rozvědkami v okolí Usolje-Aleksandrovka.⁷¹

Nejvýznamnější lokalitou spojenou s působením Václava Ždímal by pak byl Tajšet. Ten se stal centrem partyzánské činnosti rudých od začátku března 1919 poté, co byli rudí poraženi u Jenisejska a Ačinska. Toto městečko se změnilo v nejnebezpečnější oblast pro železniční dopravu, kde docházelo k častým útokům na stanice, ničení kolejí a narušování telegrafního spojení. To poté bylo jednou z příčin vydání onoho rozkazu 27. ledna 1919, který přichází se změnou, tedy místo předpokládaného odpočinku v uralské oblasti se československé legie měly zmocnit úkolu ochrany sibiřské magistrály a střežit trať proti nájezdům partyzánů. Tento rozkaz 1. československou divizi, jejíž součástí byl i samotný Václav Ždímal, pověřoval ochranou železnice od Nižně Udinska do Irkutsku v rozpětí 500 kilometrů.⁷²

Nutno si uvědomit, jak velký úsek byli legionáři pověřeni ochraňovat. Protože sibiřská železnice, Rusy nazývána také jako *bolšaja sibirskaja put'* či *magistrála*, navazující v Čeljabinsku na trať východouralskou a končící na konci břehu Tichého oceánu ve Vladivostoku. Z Čeljabinsk do Vladivostoku se tvoří až na 6 500 kilometru, následná celková délka železniční sítě činí i s odbočkami přibližně 15 tisíc kilometrů. Území, které musela ochraňovat 1. divize, se nacházelo ve střední Sibiři, která dosud byla málo obydlená. Ovšem skutečnou Sibiř si zažívala divize třetí. Zde se střetával prales s tajgou, které lemovaly oba kraje tratě po tisíci kilometrech a zdálo se to až nekonečné. Jejich oblast se rozkládala na sever až daleko k severnímu kruhu, na jih až k čínským hranicím.⁷³

Abychom se vrátili zpět k Tajsetu, kde se nacházel i Václav Ždímal. V tomto městečku se leží i stejnojmenná stanice, na které stály ešalony 1. baterie, pod právě kterou Václav Ždímal

⁷⁰ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Osobní výkaz, Václav Ždímal.

⁷¹ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, taženích a zvláštní posláních.

⁷² KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 625-626. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁷³ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 626. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

byl od října 1918⁷⁴. Baterie se sem dostala ještě v době, kdy se vše nacházelo pod vysokým sněhem a pohyb zde byl velmi omezen. Také mrazy byly důvodem, které nedovolovaly provádět pravidelná cvičení, proto se první dny nesly v jistém poklidu, kdy veškerá pozornost byla zaměřena na péči o koně. Ti samozřejmě s legionáři cestovali ve vagonech, kde jejich pobyt byl velmi stísněný, byla tak snaha předejít jejich onemocnění. Ale jízdní baterie dlouho nezůstala ani u toho, protože jakožto jízdní jednotka měli za úkol provádět rozvědky v okolí Tajsetu. V následujících měsících se tak Tajšet stal centrem přepadů partyzánů.⁷⁵

Zvláště významné odražení rudých se konalo 7. května, kdy došlo k jejich útoku na stanici Tajšet v počtu jednoho tisíce mužů. Tato stanice byla v této době obsazena 5. a 7. kulometnou rotou 1. československého pluku, vozatajskou rotou a jízdním výzvědným oddílem 3. československého pluku, dvěma obrněnými vlaky a ruským železničním praporem. Jako první, kdo nepříteli zpozoroval, byla právě hlídka 1. baterie, střežící ešalon. Byla to také její palba, na níž rudí reagovali útokem, která zalarmovala zbytek legionářů a byl vyhlášen poplach. Boj nakonec skončil drtivou porážkou rudých.⁷⁶

Tyto události poté vedly velení československého vojska na Rusi k vydání rozkazu, kdy bylo jednotkám střežícím magistrálu nařízeno očistit pásmo trati deset kilometrů na jih a na sever od bolševiků. S tím bylo také spojeno odebrání vojenské výstroje a výbroje obyvatelstvu.⁷⁷

Příchod května znamenal pro československé legionáře výhodu, protože začínal tát vysoký sníh, který jim bránil v likvidaci rudých partyzánů. Přichází se tak s plánem, jak rozbít partyzány na široké frontě a zahnat je do tajgy. Dochází k rozdělení jednotek do čtyř skupin:⁷⁸

Západní skupina, ta byla složena z jízdního a pěšího výzvědného oddílu, 4., 5., 7., a 8. roty, 1. a 3. kulometové roty (vše od 2. československého pluku), kulometové roty 3.

⁷⁴ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, průběh služby.

⁷⁵ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 631. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁷⁶ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 633-634. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁷⁷ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 634. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁷⁸ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 636. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

československého pluku, čtyř děl 2. baterie a dvou obrněných aut. Jejím úkolem bylo obsadit vesnici Čeramčanku a postupovat po moskevském traktu na vesnici Jelovku a Kontorku. Jízdní skupina poté měla obsazením cest vedoucích na sever zabránit ústupu rudých.⁷⁹

Střední skupina, složená z úderného praporu a čtyř děl 1. baterie a v poslední řadě východní skupina, složená z III/I praporu. Tyto skupiny měly poté obsadit vesnici St. Akulšet.⁸⁰

Tento plán poté započal 27. května. Západní skupina úspěšně svůj úkol splnila. Střední skupina, v níž byla obsažena i 1. baterie s Václavem Ždímal, se potýkala nepřítelem, který ji obštréloval vými hlídkami z Kontorky. Obě čtyř tak na nepřítele zahájily přímou palbu, až byli nakonec rudí nuceni ustoupit. Ovšem cíl plánu zůstal nenaplněn, tedy rudí nebyli nijak významně oslabeni a ani jejich ústup nebyl znatelný, proto dochází k návratu do Tajsetu.⁸¹

Václav Ždímal si ovšem v Tajsetu dlouho neodpočinul, protože již 28. května byl s rozvědkou 1. baterií vyslán do vesnice Alexandrovskaja, kde se měli nacházet partyzáni. Ovšem ta hrstka, která zde byla, vesnici před jejich příchodem opustila, a tak se baterie vrací pouze s několika desítkami ovcí a skotu, ukradených tajšetským občanům, jimž byly navraceny zpět.⁸²

K 10. červnu ovšem dochází ke změně na základě operačního rozkazu 1. československé divize číslo 13, kdy 1. jízdní baterie směnila 1. baterii, která byla odeslána přes Irkutsk na stanici Michalevo u Bajkalského jezera, kde zůstala až do 15. září. Poté se baterie přesouvá zpět do Irkutka⁸³, kde Václav Ždímal absolvoval důstojnickou dělostřeleckou školu v Sljudžance v této irkutské oblasti v období od 26. srpna do 6. října 1919.⁸⁴

⁷⁹ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 636. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁸⁰ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 636. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁸¹ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 638. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁸² KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 638. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁸³ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 638. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 26. 02. 2025].

⁸⁴ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, taženích a zvláštní posláních.

1.7 Poslední měsíce v Rusku a jeho opuštění

Jízdní baterie, které byl Václav Ždímal součástí se k 13. listopadu 1919 přejmenovala na 1. jízdní baterii Kulikovského, u níž Václav Ždímal zůstává až do svého odjezdu z Ruska.⁸⁵

V opozici bolševikům byl od listopadu 1918 byl v čele Prozatímní Všeruské vlády admirál Kolčak. Ovšem ten se postavil do jakési role diktátora a demokraticky smýšlejícím legionářům nebyl příliš pochuti. Neměli nicméně na vývěr a s Kolčakem museli spolupracovat. Kolčakova armáda se poté rozpadá během léta a podzimu 1919, a to v důsledku zesílené ofenzivy Rudé armády, ale i útokům partyzánů v jejím vlastním týlu. Kolčak tak byl vystaven narůstajícím povstáním a československé legie se stále častěji kritizovány v bělogvardějském tisku. S postupným úpadkem Kolčakovy moci si bílí Rusové začali uvědomovat, že zdejší československé legie jsou jedinou spolehlivou protibolševickou silou na Sibiři. Odchod legií byl proto pro mnoho bílých Rusů nepřijatelný a odmítali jej.⁸⁶

Po pádu Omska 16. listopadu 1919 přesídlila ruská (Sibiřská) vláda do Irkutsku, kde se situace pro Čechoslováky stala velmi nebezpečnou. Byla zavedena stálá pohotovost jednoho praporu 2. střeleckého pluku a dvou baterií 1. dělostřeleckého pluku, které měly v případě potřeby bránit město i podporovat jednotky.⁸⁷

Ke dni 21. listopadu byl vydán rozkaz k evakuaci. Co se blíže týče 1. dělostřeleckého pluk, tak ten měl odjet pouze s prvními dvěma bateriemi, které byly na rozdíl od 3. a 4. baterie ozbrojeny. Kvůli opravám vlaků se odjezd zdržel, a tak 1. baterie vyrazila až 16. a 17. prosince. Následovaly ji 3. a 4. baterie, přičemž poslední odjela 10. ledna 1920.⁸⁸ Během doby evakuace dochází také k povýšení Václava Ždímal na velitele baterie. Do tohoto úřadu nastupuje 8. prosince 1920.⁸⁹

⁸⁵ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, průběh služby.

⁸⁶ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 246-248.

⁸⁷ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 652. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549> [cit. 31. 12. 2024].

⁸⁸ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 652-654. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549>

⁸⁹ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, průběh služby.

Ještě než 4. baterie stihla opustit město, tak se stala svědkem povstání Eserů, které skončilo jejich vítězstvím 4. ledna a pádem Kolčakovy vlády.⁹⁰ Celkově cesta na východ, čítající 3 274 km, probíhala celkem bez komplikací, až na konflikt s atamanem Semjonovem, který legionářům nezpůsobil výraznější ztráty.⁹¹

Václav Ždímal se musel projevit jako velmi schopným během této náročné evakuace, protože dne 12. ledna 1920 přijímá úřad staršího důstojníka. Následně mu bylo 29. ledna dodatečně přiznáno zastávání úřadu hospodáře jízdní baterie s platností od 1. ledna do 8. dubna 1920. Načež se krátce nato stává kapitánem řádové služby s platností od 1. dubna téhož roku.⁹²

Nejvíce legionářů bylo z vladivostockého přístavu odtransportováno mezi prosincem 1919 a zářím 1920 s tím, že poslední československé esalony se do Vladivostoku dostaly až počátkem června 1920.⁹³ Samotný Václav Ždímal opouští Rusko společně s 1. jízdní baterií Kulikovského zpět 23. května. A to konkrétně lodí IXION prvním transportem přes Kanadu a 9. července lodí GARYGA z Quebecu do Evropy.⁹⁴ Kromě této trasy přes Kanadu do Evropy, se dalo do Evropy (konkrétně do tehdy už italského Terstu) dojet kolem Číny a Indickým oceánem, Rudým a Středozemním mořem.⁹⁵

Návratem do rodné vlasti a zároveň již do samostatného Československa končí legionářské období života Václava Ždímalu po letech na ruské frontě.

⁹⁰ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 654.

⁹¹ KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, s. 660. In: <https://ndk.cz/view/uuid:0fee9338-6380-4fab-8551-ecef91c582d5?page=uuid:e36c8e80-00c1-11e7-b309-005056822549>

⁹² VÚA-VHA, sb. Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, průběh služby.

⁹³ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 251.

⁹⁴ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, průběh služby.

⁹⁵ PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996. s. 251.

2. Václav Ždímal důstojníkem československé armády (1918-1939)

2. 1 Z legií k československé branné moci

Po náročné cestě ze Sibíře se Václav Ždímal ocitl na domácí půdě a již vzniklém Československu, a to mezi 22.⁹⁶ až 23. červencem 1920.⁹⁷ I přesto, že si prožil svůj úděl legionáře na východní frontě, byl rozhodnut ve své vojenské kariéře nadále pokračovat, i když měl z doby před válkou vystudovaný obor geometra, ke kterému se mohl vrátit a vzdát se tak vojenského života. Každopádně, než se se plně zařadil do československého vojenského života první republiky, tak využil přidělené měsíční dovolené v době od 27. června do 27. srpna téhož roku.⁹⁸

Pro Václava Ždímalu, jakožto legionáře, byl důležitý zákon č. 462/1919 Sb. o propůjčování míst legionářům ze dne 24. července 1919,⁹⁹ protože ten byl v praxi pro *legionáře*¹⁰⁰ výhodou. Byl totiž přijat s cílem zajistit přednostní přístup československých legionářů k zaměstnání ve státní správě a veřejných službách. Legionáři, kteří bojovali za vznik Československa, měli být upřednostňováni při přijímání do státní služby i při povyšování. Tento zákon reagoval na jejich často obtížný návrat do vlasti, kdy mnozí neměli zajištěné zaměstnání ani zázemí. Zároveň

⁹⁶ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, průběh služby.

⁹⁷ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, kvalifikační listina, část I., popis činné služby za mobilisace a ve válce, srpen 1936.

⁹⁸ VÚA-VHA, sb. Legionářský poslužný spis, Služební výkaz, Václav Ždímal, účast v bojích, průběh služby.

⁹⁹ Nárok legionářů dle § 1 zákona č. 462/1919 Sb. uvádí: „Legionáři, t.j. vojáci českoslovenští, kteří vyhovují podmínkám stanoveným v § 2, mají nárok žádati za udělení míst ve službě státní a veřejné, též při jiných závodech a podnicích státem podporovaných a zaručených. Služba ztrávená v čl. legiích počítá se všem legionářům trojnásobně do služby i do výslužby. Doba ztrávená v legiích počítá se dnem přihlášky do legií, kde nelze zjistiti den přihlášky, tedy dnem nastoupení služby v legiích.“

¹⁰⁰ Definice legionáře dle § 2 zákona č. 462/1919 Sb. tvrdí, že: „Legionářem jest každý dobrovolník čl. legionářské (revoluční-zahraniční) armády, který byl do ní zařazen na základě přihlášky učiněné příslušnému orgánu nebo zástupci čl. Národní Rady v Paříži nebo některé z jejích odboček nejdéle do 28. října 1918, a to úplně dobrovolně, bez jakéhokoli nátlaku, nebo nařízení čl. Národní Rady nebo jiného čl. revolučního orgánu veřejnou mocí nadaného, a v den převratu, t. j. 28. října 1918, skutečně v ní službu podle svého služebního přidělení konal - nebo který hodnověrně prokáže, že z důvodů, na jeho moci a vůli nezávislých, nemohl v uvedený den v místě příslušného zařazujícího a přidělujícího čl. vojenského orgánu k zařazení býti přítomen - nebo který byl z ní řádně propuštěn. Československou legionářskou (revoluční-zahraniční) armádou rozumějí se autonomní, z Čechoslováků složené vojenské formace ve svazku příslušných spojeneckých armád, které podléhaly nejvyšší politické autoritě čl. Národní Rady v Paříži pod předsednictvím Masarykovým. Vedle toho za legionáře jest pokládati rovněž Čechoslováky rakouského, uherského neb německého státního občanství, kteří během války dobrovolně vstoupili do některé ze spojeneckých a spřátelených pravidelných (regulárních) armád, jsoucích v pravidelné válce proti středoevropské koalici (Německo, Rakousko-Uhersko, Bulharsko, Turecko) a v ní v době převratu, t. j. 28. října 1918, skutečně konali službu, nebo z ní byli řádně propuštěni, prokáží-li hodnověrně, že z důvodů na jejich vůli nezávislých nebylo jim možno vstoupiti nebo přestoupiti do čl. revoluční- zahraniční legionářské armády. Armády spojenecké a spřátelené jsou: americká, anglická, francouzská, italská, ruská až do 28. února 1918 a srbská.“

pomáhal s „odrakouštěním“ státní správy, neboť bývalí rakousko-uherscí úředníci byli na některých pozicích nahrazováni právě legionáři. Tento krok nejen ocenil jejich zásluhy, ale také posílil jejich roli v nové republice a přispěl k vytvoření tzv. legionářské elity, která měla v dalších letech významný vliv na politiku i armádu.¹⁰¹ Po vzniku samostatného Československa v roce 1918 sehráli právě legionáři zásadní roli při formování nově budované armády a postupně se stali její klíčovou velitelskou složkou. Od počátku byli vnímáni nejen jako symbol ozbrojeného boje za vznik republiky, ale také jako morální a politická elita, s níž nově koncipovaný stát spojoval své hodnoty a identitu. Politické vedení, včetně prezidenta T. G. Masaryka a ministra zahraničí Edvarda Beneše, jednoznačně prosazovalo, aby se právě legionáři stali páteří velení československé armády. Tento přístup se odrazil v personální politice, která legionářům zajišťovala značné výhody oproti důstojníkům z bývalé rakousko-uherské armády, tzv. „austriákům“. Legionáři byli výrazně preferováni při povyšování, jmenování do velitelských funkcí i zařazování do Hlavního štábu a klíčových složek Ministerstva národní obrany. Jejich rychlý kariérní postup byl podporován i francouzskými vojenskými misemi, které přispěly ke stabilizaci poválečné armády. Významným příkladem byl generál Jan Syrový, jenž byl navzdory absenci vyššího vojenského vzdělání dosazen do nejvyšších velitelských pozic, přičemž „přeskočil“ řadu starších a zkušenějších důstojníků. Statistické přehledy dokládají, že již ve druhé polovině 30. let tvořili legionáři naprostou většinu generálského sboru: na úrovni brigád tvořili téměř 89 % a u divizních generálů přes 80 %. Jejich setrvání v hodnostních funkcích bylo rovněž delší než u jejich předchůdců z monarchie – průměrně 7,1 roku u legionářů oproti 3,5 roku u „austriáků“. Tento rozdíl dokládá nejen kádrovou výhodu, ale také vysokou míru důvěry, kterou v ně vkládalo politické i vojenské vedení.¹⁰²

Václav Ždímal se byl schopen vypracovat během bojů proti bolševikům na Sibiři až na samotného kapitána dělostřelectva, jímž nějakou dobu ještě zůstal do svého dalšího povýšení, a to v rámci Lehkého dělostřeleckého pluku 5, kterého se od 25. července 1920 stal na několik měsíců součástí.¹⁰³ Tento pluk vznikl ke dni 15. července 1920 sloučením 1. jezdecké dělostřelecké baterie ruských legií a 52. polního dělostřeleckého pluku domácího vojska v

¹⁰¹ Zákon ze dne 24. července č. 462/1919 Sb. o propůjčování míst legionářům.

¹⁰² MASKALÍK, Alex: *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918-1992*. Banská Bystrica 2012, s. 22-24, 26-28, 30-31.

¹⁰³ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

rámci unifikace branné moci¹⁰⁴. Velitelství pluku se poté nacházelo v Českých Budějovicích¹⁰⁵, kde Václav Ždímal pobýval de facto až do konce roku 1921.¹⁰⁶ Velitelství pluku podléhalo Velitelství dělostřelectva páté divize do prosince 1921, poté zde došlo k několika změnám, ale to členem pluku již Václav Ždímal nebyl. Součástí pluku bylo velitelství pluku s hospodářskou a technickou správou, spojovací četou a pomocným družstvem, I. a II. oddíl (oba měly po třech bateriích) a náhradní baterie. Dané jednotky byly poté umístěny společně s velitelstvím pluku.¹⁰⁷ Velitel oddílu I./5 kapitán Karel Kůka¹⁰⁸ o Ždímalovi ke dni 31. března 1921 uvedl, že je „výtečný důstojník, dokáže nejlepší vůlí, doplniti svoje znalosti dělostřelecké a jezdecké. Má dobrý vliv na podřízené u dodržení kázně. Vede důs. sbor dobře.“¹⁰⁹

Jeho působení v Českých Budějovicích bylo poté načas přerušeno, protože počátkem dubna až do konce července se rozhodl rozšířit své vojenské vzdělání a absolvovat jako frekventant výcvikový kurz pro kapitány československého dělostřelectva v Praze, který ukončil s velmi dobrým prospěchem.¹¹⁰ Zde se k němu ke konci kurzu vyjádřil major Hájek slovy, že má Ždímal „pevný charakter, je velmi pilný a přičinlivý. Má velmi dobré schopnosti, výborný důstojník. Velmi dobrý jezdec.“¹¹¹

Po svém návratu z Prahy Václav Ždímal v Českých Budějovicích ale už dlouho nepobyl, protože pár měsíců po svém návratu byl přidělen k Horskému dělostřeleckému pluku číslo 202, kde se ovšem příliš neohrál, protože zde strávil čas pouze od 31. října do 15. listopadu 1921, načež se stal až do konce září 1923 členem Lehkého dělostřeleckého pluku číslo 11, konkrétně velitelem I. oddílu.¹¹² Od října 1920 se velitelství, ale i samotný I. oddíl o třech bateriích, nacházelo v Košicích, kdy došlo k přesunutí ze zámku Zvolen¹¹³. Václav Ždímal tak byl nucen

¹⁰⁴ Unifikace, také sloučení domácího a zahraničního vojska, začala probíhat od 15. července 1920 a jejím cílem bylo vytvořit jednotnou vojenskou strukturu. Ta poté končí roku 1922: JANOUŠEK, Jiří: *Československé dělostřelectvo 1918-1939*. Praha 2007, s. 9.

¹⁰⁵ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 364.

¹⁰⁶ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁰⁷ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 364.

¹⁰⁸ Příjmení je špatně čitelné: VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Záznamní list I., do září 1921.

¹⁰⁹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Záznamní list I., krátké vylíčení charakteru, voj. Vlastnosti, vlivu na podřízené, udržení kázně a způsobilost k vedení sboru, do září 1921.

¹¹⁰ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, kvalifikační listina, část I., vojenské vzdělání, srpen 1936.

¹¹¹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Záznamní list I., krátké vylíčení charakteru, voj. Vlastnosti, vlivu na podřízené, udržení kázně a způsobilost k vedení sboru, do září 1921.

¹¹² VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹¹³ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 365.

opustit Čechy a zavítat na slovenskou část republiky. V rámci působení v pluku číslo 11 v roce 1923 absolvoval od 4. ledna do 27. března a od 3. do 24. srpna kurz střelecké školy dělostřeleckého učiliště v Olomouci,¹¹⁴ který dokončil s velmi dobrým prospěchem a byl označen za dobrého instruktora a za schopného být velitelem oddílu.¹¹⁵

K historii dělostřelectva, ve které hraje svou roli i Václav Ždímal, patří i samotné školy pro personál dělostřelectva. První školou, která zahájila svou instrukční činnost již v září 1919 je škola v Milovicích, která se o dva roky později v důsledku vývoje československého vojenského školství sloučila s velitelstvím dělostřeleckých škol v Olomouci, čímž bylo vytvořeno „československé učiliště pro dělostřelectvo“ umístěno v této moravské barokní metropoli,¹¹⁶ díky jehož absolvování byl Václav Ždímal schopen získat povýšení a stát se majorem k 1. říjnu 1923.¹¹⁷

2.2 Z kapitána majorem

Právě od října 1923 přebral funkci velitele dělostřeleckého oddílu a instruktora Vojenské akademie a jeho působení se přesunulo do Hranic na Moravě, kde zůstal po necelé dva roky až do 28. února 1925.¹¹⁸ Vojenská akademie začala nově fungovat od 3. ledna 1920 a podléhala 5. oddělení (školskému a výcvikovému) Hlavního štábu branné moci. Úkolem akademie bylo připravit důstojníky z povolání všech druhů zbraní. Uchazeči museli mít dokončené středoškolské vzdělání včetně maturity, být ve věku od sedmnácti do dvaceti pěti let, svobodní, fyzicky i psychicky způsobilí, morálně bezúhonní a s čistým trestním rejstříkem. Přednostně byli přijímáni ti, kteří již alespoň rok sloužili v branné moci. Přijímání poté byli i děsloužící poddůstojníci a rotmistři, ale ti museli splňovat jiná kritéria.¹¹⁹

Než byl Václav Ždímal opět přemístěn, tak se oženil, přičemž ke svatbě došlo 3. února 1925, a to s Bedříškou Doleželovou narozenou 15. února 1901 v Chomutově. Jejím otcem byl Václav Doležel, „polír“ a „domkař“ v Chomutově a matkou jí byla Anna, rozená Machátová. Spolu poté měli syna Václava Ždímalu, který se jím narodil 22. března 1930.¹²⁰

¹¹⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹¹⁵ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, všeobecný posudek se stanoviska odborné dělostřeleckého, 25. srpen 1923.

¹¹⁶ JANOUŠEK, Jiří: *Československé dělostřelectvo 1918-1939*. Praha 2007, s. 13.

¹¹⁷ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹¹⁸ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹¹⁹ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 690-691.

¹²⁰ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb, Václav Ždímal, výpis z občanské oddací matriky.

K 1. březnu 1925 došlo k jeho dalšímu přemístění, tentokrát do Bíliny. Zde až do 1. června působil jako zatímní velitel Dělostřeleckého oddílu 251, od června byl plně jeho velitelem.¹²¹ Tento oddíl vznikl 1. ledna 1923 přejmenováním z Horského dělostřeleckého oddílu 251 a přímo podléhal velitelství I. polní dělostřelecké brigády.¹²² Bílinu ovšem v listopadu musel Václav Ždímál načas opustit, protože byl čas zavítat na pár měsíců do Prahy.

V Praze Ždímál působil od 19. listopadu 1925 do 10. dubna 1926, a to jako stálý učitel taktiky dělostřelectva v kurzu pro velitele oddílů, přičemž stále zároveň působil i jako velitel daného oddílu v Bílině, kde velitelem zůstal do konce října 1926.¹²³

Oficiálně byl ze severu Čech přemístěn 11. listopadu 1926 na Moravu do Olomouce, kde strávil také nejdelší dobu v rámci svého neustálého přemísťování, a to *brigádním rozkazem č. 23 ze dne 11. listopadu 1926*. Přesunut byl k Dělostřeleckému pluku 7 a zároveň byl určen jeho zatímním velitelem. Zatímní velitel I. polní dělostřelecké brigády (pod kterou spadal jeho dosavadní dělostřelecký oddíl 251) plukovník Vasil Kirej se vyslovil nad ztrátou Ždímalova ze svých řad a rozhodl se mu udělit své pochvalné uznání. Také uvedl, že „jeho [Ždímalovým] přemístěním ztrácím jednoho ze svých nejlepších důst. velitelů horského oddílu.“¹²⁴

Vznik Dělostřeleckého pluku 7 se datoval k 1. ledna 1923 přejmenováním z Lehkého dělostřeleckého pluku 7. Jeho velitelství se nacházelo právě v Olomouci (Kasárny Jana Žižky z Trocnova) a podléhalo velitelství 7. polní dělostřelecké brigády, ale od roku 1938 se to změnilo a začal podléhat 7. pěší divisi,¹²⁵ v této době jeho součástí Václav Ždímál již nebyl, byl zde pouze do roku 1933.¹²⁶

Necelý rok poté, co se stal členem tohoto pluku, se na měsíc vydal do zahraničí. Zde absolvoval kurz ve středisku taktických studií dělostřelectva na severovýchodě Francie v Metách v době od 13. září do 15. října 1927.¹²⁷ V meziválečném období byla důležitá orientace Československa na Francii. Francouzská armáda se po válce v mezinárodním měřítku etablovala jako nejmocnější vojenská síla, která měla rozsáhlé zkušenosti a bohaté strategické znalosti. Proto byla vnímána jako vhodný zahraniční model, protože zásady rakousko-

¹²¹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímál, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹²² FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 114.

¹²³ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímál, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹²⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímál, výpis z brigádního rozkazu č. 23 z 11. 11. 1926.

¹²⁵ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 120.

¹²⁶ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímál, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹²⁷ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímál, popis služební činnosti, po roce 1942.

uherského vojenství nebyly z ideologických důvodů považovány za správný základ. Do (nejen) Československa tak byly vyslány zvláštní vojenské mise, kdy vliv Francie byl nebývalý, protože náčelník Francouzské vojenské mise současně vykonával funkci náčelníka generálního štábu.¹²⁸

Z Francie si poté odvezl dokument, na němž stálo: „*Sledoval s velkou bedlivostí přednášky a diskuse v komisi. Mnoho pracoval a zdá se, že získal mnoho ze své stáže.*“¹²⁹ Jeho návrat do Olomouce byl dovršen povýšením a z Václava Ždímal se stal podplukovník 14. prosince¹³⁰, přičemž další povýšení na sebe nenechalo dlouho čekat.

2.3 Podplukovníkem

Jeho povýšení bylo bezpochyby také potvrzením Ždímalových schopností, a proto o je pár měsíců později, tedy 30. dubna 1928, ustanoven jakožto plnohodnotný velitel Dělostřeleckého pluku 7.¹³¹

Ještě předtím si ale 24. února ověřil své znalosti srbštiny, které mu byly nápomocny na ruské frontě, protože vykonal tlumočnickou zkoušku jazyka srbského, a to s velmi dobrým výsledkem.¹³² Zkoušku ze srbštiny absolvoval zejména s ohledem na politicko-vojenské okolnosti meziválečného období, konkrétně v kontextu protimaďarské orientace v rámci tzv. Malé dohody, kterou tvořily Československo, Jugoslávie a Rumunsko. Jedním z cílů této aliance bylo zajištění vzájemné vojenské spolupráce a koordinace v případě ohrožení. V tomto duchu bylo považováno za žádoucí, aby vyšší důstojníci ovládali alespoň základy jazyků spojeneckých států. Jazyková připravenost měla usnadnit komunikaci při případných společných vojenských cvičeních, jednáních či operacích, a posílit tak akceschopnost a soudržnost aliančních sil.

Na podzim téhož roku poté až do léta 1929 absolvoval kurz pro velitele vojskových těles v Praze, konkrétně od 15. října 1928 do 4. června 1929.¹³³ Z jeho výkazu o prospěchu z těchto let 1928/1929 je k únoru o Václavu Ždímalovi napsáno: „*Klidná, poněkud uzavřená povaha. Chápe dobře, usuzuje logicky správně, ale pomalu,*“ dále „*Rozhoduje se dobře, ale ne vždy zcela jistě. Vyjadřuje se věcně. Je velmi pilný a svědomitý. Vystupování klidné.*“ V této fázi

¹²⁸ STRAKA, Karel – KYKAL, Tomáš: *Československá armáda v letech budování a stabilizace 1918-1932*. Praha 2013, s. 34.

¹²⁹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Středisko studií taktiky dělostřelectva, překlad.

¹³⁰ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, pplk. Václav Ždímal, po roce 1928.

¹³¹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹³² VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, pplk. Václav Ždímal, po roce 1928.

¹³³ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

kurzu se jeho pořadí nacházelo na osmnácté pozici mezi šedesáti třemi dalšími účastníky, kteří se zúčastnili této společné části, jež probíhala od 15. října 1928 do 23. února 1929.¹³⁴ V druhé, tedy praktické části probíhající v době od 2. května do 1. června, byl Václav Ždímal popsán jako „*velmi pilný a svědomitý, někdy vznětlivý; má obsáhlé vědomosti; dobrý postřeh; iniciativní a zkušený.*“ Přičemž jeho pořadí bylo třetí z celkového počtu dvanáct.¹³⁵ Následně prošel třetí částí, a to velitelskou zkouškou, opět úspěšně. Celkově byl tak uznán pro funkci velitele vojenského tělesa dělostřelectva za dobře způsobilého.¹³⁶

Úspěšné absolvování dalšího vojenského kurzu se poté promítlo do jeho dalšího působení, protože Václav Ždímal byl opětovně povýšen a stal se z něj plukovník dělostřelectva.¹³⁷

2.4 Plukovníkem dělostřelectva

Ani po svém dalším povýšení Václav Ždímal neopustil Olomouc, ba naopak, ještě zde pár let setrval.

Následně byl ustanoven zástupcem velitele 7. polní dělostřelecké brigády od 30. září 1931 do 14. září 1932.¹³⁸ Tato brigáda byla již vyšší jednotkou. Nacházela se rovněž v Olomouci a podléhala velitelské 7. divize, přičemž tato divize pod sebou měla právě i onen Dělostřelecký pluk 7,¹³⁹ jehož byl Václav Ždímal součástí, ačkoliv v této době již ne na dlouho.¹⁴⁰

Jakožto velitele daného pluku zvládl ještě před svým převelením od 3. ledna do 31. července 1933 absolvovat kurz pro vyšší velitele při Válečné škole v Praze.¹⁴¹ Ta přímo podléhala náčelníkovi Hlavního štábu branné moci. Následně byla škola na základě dekretu prezidenta republiky 1. října 1934 přejmenována na Vysokou školu válečnou.¹⁴² Zde sek němu v rámci výkazu o prospěchu nachází několik slov: „*Klidná, zdrženlivá povaha, velmi přísný k sobě i k jiným. Nadaný, velmi pracovitý.*“ Což byla mimo jiné slova, kterými byl de facto popsán už

¹³⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, výkaz o prospěchu, společná část, školní rok 1928/1929.

¹³⁵ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, výkaz o prospěchu, praktická část, školní rok 1928/1929.

¹³⁶ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, výkaz o prospěchu, velitelská zkouška a rozhodnutí zkušební komise, školní rok 1928/1929.

¹³⁷ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹³⁸ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹³⁹ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 575.

¹⁴⁰ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁴¹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁴² FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 667.

k únoru 1929. Ovšem na rozdíl od února 1929 je zde již popisován „*při vykonávání povinností–strojově přesný*“. Nyní o něm bylo uvedeno, že se „*rozhoduje rychle a při provádění rozhodnutí je logicky důsledný*.“¹⁴³ V jeho hodnocení byl patrný pozvolný posun, který odrážel jeho úsilí o neustálé zlepšování vlastních schopností s cílem stát se co nejlepším velitelem.

V podstatě okamžitě po absolvování tohoto kurzu došlo k ustanovení Václava Ždímalu velitelem Dělostřeleckého pluku 331 v Jincích¹⁴⁴, což znamenalo nejenom změnu pluku, ale také místa pobytu.

Dělostřelecký pluk 331 vznikl ke dni 15. září 1933¹⁴⁵, což bylo také datum, kdy se zde Václav Ždímal stal velitelem. Je tak prvním velitelem tohoto nově vzniklého pluku a jeho působení trvalo do září 1934.¹⁴⁶

Ve funkci velitele dělostřeleckého pluku 331 skončil 30. září 1934 a počínaje tímto dnem se stal na necelé tři roky velitelem 10. polní dělostřelecké brigády do 14. října 1937.¹⁴⁷

Velitelství 10. brigády vzniklo 1. prosince 1921 přejmenováním z Velitelství dělostřelectva 10. divise. Velitelství se nacházelo v Banské Bystrici¹⁴⁸, což pro plukovníka Ždímalu značilo další přesun. Jakožto velitel této brigády na svých bedrech Václav Ždímal nesl již větší zodpovědnost, podléhalo mu přímo několik dělostřeleckých pluků, ale i jeden dělostřelecký oddíl a od října 1936 i nově vzniklá Remontní baterie 10.¹⁴⁹

Vložka k čístopisu kvalifikační listiny z let 1934 až 1935 v podstatě potvrzovala to, co o Ždímalovi bylo řečeno dříve, a celkově ho zhodnotila jako „*velmi dobrého velitele dělostřelecké brigády*“¹⁵⁰ a potvrdila tak jeho vhodnost na této pozici.

Povýšení na sebe opět nenechalo dlouho čekat a z plukovníka dělostřelectva se stává ke dni 1. července 1936 brigádní generál Ždímal.¹⁵¹

¹⁴³ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, výkaz o prospěchu, kurs pro vyšší velitele, školní rok 1933.

¹⁴⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁴⁵ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 136.

¹⁴⁶ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁴⁷ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁴⁸ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 140.

¹⁴⁹ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 140.

¹⁵⁰ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, vložka k čístopisu kvalifikační listiny, část II., po roce 1935.

¹⁵¹ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Kvalifikační listina, hodnost, 11. srpen 1936.

2.5 Brigádním generálem

Být generálem v první Československé republice (1918–1939) znamenalo patřit k elitnímu a výjimečně úzkému okruhu důstojníků. Generálská hodnost představovala vrchol vojenské kariéry, dosažitelný pouze kombinací odborné způsobilosti, praxe a loajality vůči politickému vedení státu. Na počátku bylo v armádě jen čtrnáct generálů, do roku 1939 jejich počet vzrostl na 134. Celkem bylo za první republiky jmenováno 337 generálů a 1 265 plukovníků. I přesto však generálové tvořili jen malé procento celkového počtu důstojníků – podíl jejich hodností stoupl z 0,6 % na 1,1 %. Jmenování generálem tak nebylo běžnou záležitostí, ale výrazem mimořádného uznání, které však často podléhalo i netransparentním kritériím. Povýšení do této hodnosti nebylo tak pouze otázkou kariérního postupu, ale často i zkouškou politické obratnosti a schopnosti orientace v mocenských vztazích. Vzestup do nejvyššího velení vyžadoval nejen odbornost a bojové zkušenosti, ale také správné osobní vazby, opatrnost v projevech a neochvějnou loajalitu vůči vrcholnému vedení státu. I proto se mnozí důstojníci, kteří se těmto očekáváním nedokázali přizpůsobit, ocitli mimo rozhodující struktury armády.¹⁵² Právě proto je nutné ocenit skutečnost, že Václav Ždímal tuto mimořádnou hodnost skutečně dosáhl. V kontextu omezeného počtu generálských míst a vysoké selektivity povyšovacího řízení je jeho jmenování důkazem, že patřil k nejužší velitelské špičce meziválečného Československa. Svým profesním působením, odbornou kvalifikací i osobní disciplinovaností si vydobyl pozici v rámci elity armádního sboru, jejíž příslušnost nebyla samozřejmostí, ale výsledkem dlouhodobého a systematického úsilí v mimořádně náročných podmínkách.

Kvalifikační listiny následně Ždímalovo působení v letech 1936¹⁵³ a 1937¹⁵⁴ popsaly velmi kladně a označily generála Ždímalu jako velmi schopného, se smyslem pro povinnost a v neposlední řadě více než vhodného zastávat svou funkci.

Počínaje 15. říjnem 1937 se jeho pozice ale zase změnila. Z Banské Bystrice a 10. dělostřelecké brigády odešel a vrátil se zpět do Olomouce, kde byl uveden na pozici zatímního velitele dělostřelectva IV. sboru. Velitelem se plnohodnotně stal začátkem roku 1938 a zůstal jím do nacistické okupace.¹⁵⁵

¹⁵² MASKALÍK, Alex: Elita armády. Československá vojenská generalita 1918-1992. Banská Bystrica 2012, s. 13-29.

¹⁵³ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Kvalifikační listina, část II, 25. září 1936.

¹⁵⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, Kvalifikační listina, část II, vložka, 20. březen 1938.

¹⁵⁵ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

Ještě před událostmi vedoucími k mnichovské dohodě prošlo dělostřelectvo a divizní systém reorganizací. K 1. říjnu 1935 byly pěší divize součástí armádních sborů a sestávaly ze dvou pěších brigád a jedné dělostřelecké brigády, která zahrnovala lehký a hrubý dělostřelecký pluk a horský dělostřelecký oddíl. Následně od 1. ledna 1938 však byla brigádní úroveň zrušena a pěší divize nově tvořily tři pěší a jeden lehký dělostřelecký pluk. Hrubé dělostřelectvo bylo vyjmuto z divizí a převedeno přímo pod armádní sbory.¹⁵⁶

Velitelství IV. sboru podléhalo Zemskému vojenskému velitelství v Brně. Zejména v rámci roku 1938 došlo k několika změnám v rámci sboru, jako vyčlenění 7. divise a velitelství 8. divise, a naopak se nově součástí stává 8. pěší divise či Dělostřelecký pluk 107 a 108.¹⁵⁷

V reakci na rostoucí hrozbu konfliktu Československo přijalo řadu vojenských opatření. Už 12. září 1938 byla nařízena velitelská pohotovost, což se ukázalo jako správné rozhodnutí, protože v pohraničí brzy vypukly nepokoje a ozbrojená povstání sudetských Němců. Bezpečnostní složky byly zpočátku zaskočeny, ale situace se postupně stabilizovala zavedením stanného práva a posílením obrany. Od 13. září byly jednotky určené k obraně hranic uvedeny do bojové pohotovosti a rychlé divize přesunuty do strategických oblastí. Počet vojáků v armádě vzrostl na 380 000 mužů. Dále byla 16. září zakázána Sudetoněmecká strana (SdP) a její představitelé Henlein a Frank byli obviněni. Dne 17. září Německo oficiálně umožnilo organizaci Sudetoněmeckého dobrovolnického sboru (Freikorps), což bylo vyhlášením nepřátelství vůči ČSR. Současně se posilovala obrana a plánovaly možné ústupy. Napětí rostlo i na polských a maďarských hranicích, kde byly zaznamenány vojenské přesuny. Do 22. září se jednotky dále přesouvaly do strategických oblastí v rámci příprav na možný ozbrojený konflikt.¹⁵⁸

Dne 23. září byla v reakci na německé útoky v pohraničí a jakousi „radu“ ze strany Británie a Francie vyhlášena mobilizace československé armády.¹⁵⁹ Hned následující den byl generál Ždímal pověřen funkcí velitele dělostřelectva hraničního obranného pásma XIII vyvěrající

¹⁵⁶ JANOUŠEK, Jiří: *Československé dělostřelectvo 1918-1939*. Praha 2007, s. 22-23.

¹⁵⁷ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 103.

¹⁵⁸ HAMÁK, Bedřich – VONDROVSKÝ, Ivo: *Mobilizovaná československá armáda 1938*, 2. vydání. Dvůr nad Labem 2011, s. 9.

¹⁵⁹ HAMÁK, Bedřich – VONDROVSKÝ, Ivo: *Mobilizovaná československá armáda 1938*, 2. vydání. Dvůr nad Labem 2011, s. 11.

z onoho Čtvrtého sboru. Toto pásmo bylo přiděleno 2. armádě a velitelem daného pásma byl divisní generál Emil Fiala a náčelníkem štábu plukovník generálního štábu Jan Procházka.¹⁶⁰

Mobilizace československé branné moci v roce 1938 představovala nejen největší vojenskou akci první republiky, ale zároveň i jeden z nejvýznamnějších okamžiků v dějinách československé armády. Byla vyhlášena 23. září 1938 ve 22 hodin jako všeobecná mobilizace v reakci na bezprostřední hrozbu německé agrese během tzv. sudetoněmecké krize. Československý stát tímto krokem reagoval na rostoucí tlak nacistického Německa, které požadovalo odstoupení pohraničních oblastí osídlených sudetskými Němci. Na základě všeobecné mobilizace bylo během několika dní povoláno 1 300 000 mužů do zbraně – jak z řad vojáků z povolání, tak z aktivní zálohy a dalších pomocných složek. To představovalo přibližně dvacet tři pěších divizí, čtyři rychlé brigády, tři horské brigády a řadu samostatných útvarů. Tato mobilizace patřila v evropském měřítku k nejrychlejším a nejúčinnějším, a to navzdory omezeným prostředkům a silnému vnějšímu tlaku. Československá armáda byla v té době výsledkem téměř desetileté soustavné modernizace. Disponovala moderním výzbrojním parkem, rozsáhlého systému lehkých a těžkých opevnění, výkonného dělostřelectva a systémy protivzdušné obrany. Mobilizované jednotky zaujaly připravená obranná postavení podél státní hranice – zejména v pohraničí s Německem, kde byla vybudována hlavní linie pevností. Významný je i aspekt personální – počet generálů se během mobilizace zvýšil na 165, což znamenalo reaktivaci mnoha důstojníků v záloze. Vojenští velitelé včetně hlavního štábu projeвили vysokou schopnost krize řídit. Důstojnický sbor vykazoval disciplínu, loajalitu a odhodlání. Tento stav kontrastoval s předválečným podezřením části veřejnosti vůči bývalým důstojníkům monarchie – během mobilizace hráli roli profesionálů a integrátorů. Společnost projevila vysokou míru vlastenecké sounáležitosti. K jednotkám se dostavovali záložníci i dobrovolníci, mnozí ještě před oficiálním vyhlášením mobilizace. V zemi panovalo silné odhodlání čelit nepříteli, a to jak mezi vojáky, tak mezi civilním obyvatelstvem.¹⁶¹

Během mobilizace byla obrana státu organizována prostřednictvím hraničních pásem, která fungovala jako vyšší vojenské jednotky na úrovni sborů. Každé z těchto pásem mělo za úkol chránit konkrétní úsek státní hranice a zodpovíдалo za jeho obranu.¹⁶² Hraniční pásmo XIII, také známo pod krycím jménem Rostislav, se rozkládalo od obce Pocheň (včetně, severně od

¹⁶⁰ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímál, kvalifikační listina válečná, popisy a posudky, říjen 1938.

¹⁶¹ STRAKA, Karel: Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939. Praha 2007, s. 100-127.

¹⁶² HAMÁK, Bedřich – VONDROVSKÝ, Ivo: *Mobilizovaná československá armáda 1938*, 2. vydání. Dvůr nad Labem 2011, s. 11.

Bruntálu) až po zemskou hranici Moravy a Slovenska v délce 143 kilometrů. Dne 26. září byla vydána operační směrnice velitele 2. armády, která Hraničnímu pásmu XIII ukládala posílit obranu na západním křídle jako hlavní bod obranné strategie. Zároveň mělo pásmo zajistit i jižní část na Těšínsku, aby zabránilo případnému obchvatu hlavních obranných linií ze směru Trinec – Jablunkov. Vyššími podřízenými jednotkami poté byly Hraniční oblast 37 a přímo podřízená Skupina pěšího pluku 34.¹⁶³

V rámci Hraničního pásma XIII generál Ždímal působil po dobu jednoho měsíce, než došlo k demobilizaci československé armády, poté se navrátil zpět k samotnému IV. sboru. Za tuto měsíční službu byl oceněn velitelem onoho bývalého hraničního pásma, tedy divisním generálem Fialou, který tvrdil, že se Václav Ždímal „osvědčil velmi dobře“.¹⁶⁴ V Olomouci Václav Ždímal nadále setrval do okupace českých zemích, po ní došlo k jeho převedení k transformaci Vojenského zeměpisného ústavu, a tak započalo jeho období, jakožto odbojáře, což se pro něj nakonec stalo osudným.¹⁶⁵

Můžeme říci, že z vojenského pohledu byla československá armáda plně připravena na obranu. Hranice byly obsazeny, zázemí fungovalo, velení mělo připravené operační plány. Přesto se ozbrojený konflikt nekonal. Byla to mnichovská dohoda z 29. září 1938, která představovala zlomový bod nejen v dějinách Československa, ale i pro jeho armádu, která byla v té době plně mobilizovaná a připravena k obraně republiky. Po jejím podepsání byla armáda, ač plně mobilizovaná a připravená k obraně státní suverenity, postavena do pozice, kdy musela namísto očekávaného boje organizovaně a disciplinovaně ustupovat. Její hlavní úlohou se stalo zajištění pořádku v odstoupených oblastech, evakuace obyvatelstva a majetku a převedení vojenských sil do nových obranných postavení ve zmenšeném státním prostoru. Demobilizace byla zahájena na základě rozhodnutí vlády z 6. října 1938 a řídila se směrnicemi Hlavního štábu. Probíhala postupně podle jednotlivých regionů – zvláště pro Čechy, Slovensko a Podkarpatskou Rus – přičemž první fáze začala v polovině října a poslední skončila v prosinci. Celkové propouštění vojáků bylo z bezpečnostních důvodů rozloženo do více etap, přičemž vojáci německé národnosti byli propouštěni přednostně. Vzhledem k napjaté situaci, především kvůli aktivitám Maďarska a Polska, zůstávaly některé jednotky nadále v pohotovosti. Demobilizace probíhala ve složitém a neklidném prostředí. Od začátku října docházelo na jihu Slovenska a v

¹⁶³ HAMÁK, Bedřich – VONDROVSKÝ, Ivo: *Mobilizovaná československá armáda 1938*, 2. vydání. Dvůr nad Labem 2011, s. 117.

¹⁶⁴ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, kvalifikační listina válečná, popisy a posudky, říjen 1938.

¹⁶⁵ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

Podkarpatské Rusi k ozbrojeným střetům s maďarskými skupinami. Československá armáda zde zasahovala proti infiltraci a vedla skutečné bojové akce, při nichž došlo i k obětem. I přes tyto události si udržela vysokou míru disciplíny a operativnosti. Současně probíhal proces mírové reorganizace armády, jejíž nová struktura měla vstoupit v platnost 1. října 1939. Vojenské vedení však už tehdy varovalo, že stát ztratil spojence, obranné kapacity i mezinárodní oporu. Existovaly obavy, že případná další agrese bude mezinárodním společenstvím přijata pasivně. I přes tyto okolnosti armáda nadále vykonávala svou roli, zejména na východě republiky, kde byly dislokovány tři divize, dělostřelectvo a letectvo připravené čelit případným hrozbám.¹⁶⁶

¹⁶⁶ STRAKA, Karel: Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939. Praha 2007, s. 130-134.

3. Václav Ždímal jako odbojář a vězeň

3.1 K Obraně národa

Po mnichovském diktátu, tedy odstoupení československého pohraničí obývané Němci Německu, Československo ztratilo jakoukoliv naději na svou obranu. Bylo okleštěno o významnou část svého území a cítilo velký pocit zrady vůči západním mocnostem, které toto dovolily dopustit. Vrcholem napětí se stal 14. březen 1939, kdy v oblasti Frýdku-Místku došlo ke střetu mezi československými a německými jednotkami. Českoslovenští vojáci zde otevřeli palbu ve snaze zabránit obsazení strategického území, k čemuž došlo bez předchozího vyhlášení okupace. Následující den, 15. března, byl osud republiky zpečetěn. Německá vojska vstoupila na území Čech a Moravy a armádě byl rozkazem Ministerstva národní obrany zakázán jakýkoli odpor. Jednotky měly být odzbrojeny a velení muselo přijmout příkazy německé okupační moc. Tím došlo k faktickému zániku československé armády jako státní ozbrojené síly. Tento akt završil dramatické období, během něhož armáda – navzdory politickému kolapsu – prokázala vysokou míru organizace, loajality a disciplinovanosti. Její zánik tak nepředstavoval pouze vojenskou porážku, ale především tragické přerušení kontinuity moderní státnosti.¹⁶⁷

Po měsíční okupaci českých zemích a vzniku Protektorátu Čechy a Morava, konkrétně 15. dubna 1939, došlo k přemístění Václava Ždímal z Olomouce do Prahy k Vojenskému zeměpisnému ústavu.¹⁶⁸ Ten vznikl 15. října 1920 přejmenováním Devátého odboru Ministerstva národní obrany. Ústav přímo podléhal náčelníkovi Hlavního štábu branné moci. Velitelem ústavu byl od dubna 1937 plukovník zeměpisného ústavu PhDr. Ing. Jiří Čermák.¹⁶⁹

Václav Ždímal, jakožto jeden z brigádních generálů československé armády, pocíťoval nesprávnost německé okupace a rozhodl v rámci Vojenského zeměpisného ústavu vytvořit ilegální odbojovou skupinu, která byla přímo napojena na Obranu národa. Působil jako velitel oblasti Morava – východ (Olomouc). Jeho působení v této organizaci začalo v květnu 1939, což doložil i František Švanda, který se s generálem Ždímalem měl znát již od roku 1915. Následně se Ždímalem poté spolupracoval jako zpravodajský důstojník v Obraně národa a posléze byli společně s dalšími důstojníky po zatčení gestapem souzeni německým vojenským soudem

¹⁶⁷ STRAKA, Karel: Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939. Praha 2007, s. 134-135.

¹⁶⁸ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

¹⁶⁹ FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006, s. 705.

lidovým v Berlíně v dubnu 1942.¹⁷⁰ Ovšem dle *Dotazníku IV (Evidence osob popravených za protiněmeckou příp. protimaďarskou činnost, zemřelých v žaláři, v koncentračním táboře, padlých v revolučním boji a nezvěstných z politických důvodů)* se součástí Obrany národa stal již v dubnu (tuto odpověď poskytla konkrétně jeho manželka Bedřiška Ždímalová, a to 24. ledna 1946).¹⁷¹

Obrana národa vznikla bezprostředně po okupaci Čech a Moravy nacistickým Německem. Její základy byly položeny kolem 20. března 1939 na poradách generálů Sergeje Ingra, Josefa Bílého a Sergeje Vojcechovského. Již 6. dubna se rozběhly konkrétní kroky k vytvoření organizační struktury, zejména na Moravě. Organizace byla plánována jako podzemní armáda, s velením pod generálem Ingrem a strukturou odpovídající bývalé československé armádě: hlavní velitelství, zemská, krajská a praporní velitelství.¹⁷²

Byly zde tři hlavní cíle: sabotáž a teroristické akce v případě války (a jejich přípravu v míru), provedení ozbrojeného povstání a obnovení republiky a udržování národní morálky a disciplíny. Klíčovými postavami byli plukovník Čeněk Kudláček (náčelník štábu), major Jaroslav Hájíček (zpravodajská činnost) a později generál Bedřich Neumann, který nahradil Ingra po jeho odchodu do exilu. Obrana národa navázala spojení se zahraničním odbojem (např. prostřednictvím kurýrů a rádiového spojení) a spolupracovala i s dalšími domácími odbojovými organizacemi (např. Petiční výbor Věrní zůstaneme), i když si nárokovala vedoucí postavení.¹⁷³

Organizace byla připravena k rozsáhlému povstání, které mělo být spuštěno v momentě oslabení německé moci – plánovala odzbrojení německých jednotek, obsazení strategických bodů a obnovu regulérní armády. Nicméně nerealistický předpoklad, že Němci budou vojensky slabí, a zpoždění v komunikaci znemožnily uskutečnění tohoto plánu. V září 1939 tak Obrana národa provedla jen menší sabotáže, přičemž nejaktivnější byla skupina v Moravské Ostravě.¹⁷⁴ V této době, konkrétně ke dni 13. září 1939, Václav Ždímal pokračoval ve své odbojové činnosti jakožto vládní rada na ministerstvu dopravy.¹⁷⁵

Každopádně za aktivní spolupráce svého zástupce, plukovníka generálního štábu Jana Procházky, a náčelníka štábu, plukovníka generálního štábu Stanislava Mazla, se Ždímalovi podařilo vybudovat funkční a efektivně operující strukturu, která vykazovala vysokou úroveň

¹⁷⁰ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal.

¹⁷¹ VÚA-VHA, sb. Dotazníky o domácím odboji, Václav Ždímal.

¹⁷² KOKOŠKA, Stanislav: *Obrana národa v dokumentech. 1939-1942*. Praha 2018, s. 5.

¹⁷³ KOKOŠKA, Stanislav: *Obrana národa v dokumentech. 1939-1942*. Praha 2018, s. 5-6.

¹⁷⁴ KOKOŠKA, Stanislav: *Obrana národa v dokumentech. 1939-1942*. Praha 2018, s. 6-9.

¹⁷⁵ VÚA-VHA, sb. Kvalifikační listiny, Václav Ždímal, popis služební činnosti, po roce 1942.

jak v oblasti zpravodajské činnosti, tak v organizačním zabezpečení. Významná byla rovněž jeho úzká spolupráce s velitelem Zemského velitelství Obrany národa pro Moravu, brigádním generálem Bohuslavem Všetickou, a jeho náčelníkem štábu, plukovníkem generálního štábu Václavem Lysákem. Vedle toho udržoval přímé spojení s Ústředním vedením Obrany národa v Praze, čímž byla zajištěna koordinace s centrálním velením.¹⁷⁶

Ovšem od konce roku 1939 do jara 1940 začalo gestapo zatýkat představitele organizace, přičemž zásadním zásahem byla likvidace zemského velitelství Čechy. Do exilu uprchli někteří klíčoví činitelé, včetně Neumanna a Kudláčka. ON přestala jako centrálně řízená struktura dočasně existovat. Nové vedení se utvořilo pod generálem Bedřichem Homolou, kterého zastupovali Josef Balabán a Josef Churavý. ON byla součástí Ústředního vedení odboje domácího.¹⁷⁷ Zatčení se nevyhnul ani Václav Ždímal, což jeho život nadobro zpečetilo.

Od roku 1940 se organizace kvůli ztrátám a sílícím represím gestapa proměnila ve volně propojenou síť skupin soustředěných na zpravodajskou a sabotážní činnost. I přes ztížené podmínky pokračovala příprava na povstání a sestavení seznamu potřebné výzbroje, která měla být dopravena ze zahraničí. Obrana národa však byla postupně paralyzována zatýkáním – Balabán (duben 1941), Mašín (květen), Churavý (říjen), až do zatčení generála Homoly 31. prosince 1941. Skutečný konec její činnosti symbolicky uzavřela smrt štábního kapitána Václava Morávka 21. března 1942.¹⁷⁸

3.2 Zatčení a vyslýchání

Generál Václav Ždímal byl jedním z mnoha, kteří se stali obětí rozsáhlé razie gestapa proti vedoucím představitelům Obrany národa na Moravě. Zatčen byl 11. prosince 1939 v Brně.¹⁷⁹

Rozhodujícím impulzem pro sérii zatýkacích akcí ze strany gestapa bylo udání osmnáctileté Anny Žáčkové, která upozornila na distribuci letáků připomínajících vznik Československa. To vedlo k zatčení Františka Šmída, člena Národní hnutí pracující mládeže (NHPM) a spojky, jehož výsledky pod nátlakem odhalily další členy odboje. Následně byly zatčeny desítky osob a gestapo zahájilo rozsáhlé zásahy v Brně i dalších městech. Kromě nedostatečné ilegality ze strany odboje (např. psané seznamy, špatné krytí) přispělo k odhalení i podcenění nacistického bezpečnostního aparátu. Postupně byli zadrženi důstojníci Jelínek, Gardavský, Kotík, Lysák a

¹⁷⁶ LÁNÍK, Jaroslav (ed.): *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Praha 2005, s. 338–339.

¹⁷⁷ KOKOŠKA, Stanislav: *Obrana národa v dokumentech. 1939–1942*. Praha 2018, s. 10–11.

¹⁷⁸ KOKOŠKA, Stanislav: *Obrana národa v dokumentech. 1939–1942*. Praha 2018, s. 11–12.

¹⁷⁹ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal.

další, přičemž operace prováděl tým gestapáka Richarda Schetkeho, který měl na svědomí stovky zatčení. Posledním vysokým představitelem moravské Obrany národa, který zůstal na svobodě, byl generál Všeticka. Odmítl nabídky na odchod do zahraničí a zůstal v ilegilitě, než byl 29. února 1940 zatčen v kavárně Slavia v Brně. Tím bylo završeno rozbití moravské struktury Obrany národa.¹⁸⁰

Ždímal byl zatčen jako první ze skupiny svých spolupracovníků, ti byli pozatýkáni až ke konci následujícího roku. Konkrétně je zde zmínka o osobách jako byl Jan Procházka (zatčen 19. listopadu 1940), Stanislav Mazel (zatčen 3. října 1940), Josef Ejem (zatčen 3. října 1940), Miloslav Fiala (zatčen 25. září 1940), Čeněk Hajda (zatčen 24. září 1940) a profesor František Švanda (zatčen 30. října 1940).¹⁸¹

Zpočátku vyslýchání gestapem, tedy ještě v den svého zatčení 11. prosince 1939, se Václav Ždímal odmítal přiznat k participaci v rámci ilegální odbojové skupiny. Popíral, že by ho kdokoliv vyzýval do vstupu do odbojové skupiny nebo že by měl snad potvrzenou její existenci. Při výslechu trval na tom, že pouze z různých rozhovorů vyrozuměl, že by něco takového mohlo vznikat.¹⁸²

Řada členů Obrany národa byla po svém zatčení nejprve uvězněna na hradě Špilberku (což byl pravděpodobně případ i samotného Ždímal, ačkoliv to nikde není konkrétně napsáno) a od ledna 1940 i v nově zřízené věznici v Kounicových kolejích. Podmínky v těchto brněnských věznicích byly mimořádně kruté a vězni zde trpěli po fyzické i psychické stránce. Během výslechů bylo běžně užíváno fyzického násilí, i když v případě členů zemského velení Obrany národa nelze pro nedostatek spolehlivých svědectví přesně určit jeho rozsah.¹⁸³

Následující den, 12. prosince 1939, při výslechu generál Ždímal již přiznal, že věděl o existenci tajné vojenské organizace, ovšem jeho chybná výpověď byla dána jeho zdravotním stavem (tvrdil, že byl předtím tři dny nemocen) a rozrušením ze zatčení. Dle jeho slov cílem mělo být udržení pořádku a bezpečnosti v případě, že by německá armáda opustila území Protektorátu Čechy a Morava. O těchto plánech jej informoval brigádní generál Bohuslav

¹⁸⁰ ČERNÝ, Vladimír: *Zemské velitelství odbojové organizace Obrana národa na Moravě v letech 1939 a 1940*. In: BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020, s. 92-99.

¹⁸¹ BA Berlin-Lichterfelde, sign. R 3017/16340, Zdímal, Wenzel, Anklageschrift (obžaloba), 1. 12. 1941, s. 1-3. (kopie v držení MUDr. Tomáše Filipa)

¹⁸² Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímal gestapem, 11. 12. 1939, nezpracovaný materiál.

¹⁸³ ČERNÝ, Vladimír: *Zemské velitelství odbojové organizace Obrana národa na Moravě v letech 1939 a 1940*. In: BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020, s. 100.

Všetička při setkání v Olomouci v květnu nebo červnu 1939. Všetička Ždímalu vyzval ke spolupráci a doporučil mu vytipovat důstojníky pro okresní a krajská velení. Možná mu již tehdy byly přiřazeny oblasti Moravská Ostrava, Olomouc a Uherské Hradiště. Ždímal potvrdil, že si vzpomíná na jméno podplukovníka Weinsteina jako okresního velitele v Olomouci, další jména si tehdy nevybavoval. Sám však žádnou aktivitu v rámci organizace nevyvinul. V srpnu jej kontaktoval štábní kapitán Gardavský a ověřoval, zda se již zapojil do činnosti. Ždímal uvedl, že ne, a k otázce převzetí vyššího velení se nevyjádřil. Později zjistil, že Gardavský jednal na pokyn generála Všetičky. Ten jej následně pozval na schůzku v Brně, ke které ale již nedošlo – Ždímal se rozhodl další spolupráci odmítnout. V té době působil u Ředitelství státních drah v Brně, kde se několikrát setkal s plukovníkem Kotíkem. Při jedné příležitosti Kotík zmínil, že situace v Moravské Ostravě není uspokojivá. Ždímal na to reagoval tím, že odpovědnost nese ten, kdo organizaci budoval.¹⁸⁴ Ždímalova výpověď naznačuje snahu minimalizovat vlastní podíl na činnosti Obrany národa. I když přiznal kontakt s generálem Všetičkou a formální souhlas se spoluprací, opakovaně zdůrazňoval, že žádnou aktivitu nevyvinul, nepřijal velení a odmítl další zapojení. Ačkoliv skutečnost byla úplně jiná.

Den nato, 13. prosince 1939, výslech pokračoval. V rámci tohoto výslechu Václav Ždímal připustil konkrétní kontakty s představiteli Obrany národa a potvrdil svou formální účast v organizaci. Uvedl, že jej plukovník Kotík informoval o podplukovníku Klimekovi jako okresním veliteli pro Moravskou Ostravu a že jej spolu se štábním kapitánem Machou za ním záhy poslal. Ždímal oba důstojníky krátce přijal, povzbudil je k aktivitě v daném regionu a doporučil jim tři spolehlivé osoby pro spolupráci. Tímto krokem fakticky přiznal účast v organizaci, ačkoliv opakovaně zdůrazňoval, že žádné další kroky nepodnikl a do budování struktury se aktivně nezapojil. Dále uvedl, že od generála Všetičky převzal částku 4 000 korun, určenou na organizační a cestovní výdaje, ale z ní nevyčerpal žádné prostředky, neboť k žádné činnosti nedošlo. Peníze měl nadále uschované doma. Co se týče organizační struktury, uvedl, že znal pouze svou oblast (Moravská Ostrava, Olomouc, Uherské Hradiště) a že o dalších regionech nebo podřízených strukturách neměl bližší informace. Věděl, že generál Všetička působí jako zemský velitel Moravy, Kotík jako jeho náčelník štábu, a domníval se, že vedení v Čechách bylo svěřeno generálu Vojtechovskému. Na závěr Ždímal zdůraznil, že nikdy nevnímal Obranu národa jako organizaci zaměřenou proti Říši. Chápal ji jako obrannou složku pro případ odchodu německé armády a věřil, že obnova republiky bude možná diplomatickou

¹⁸⁴ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímalu gestapem, 12. 12. 1939, nepracovaný materiál.

cestou. Násilná změna režimu či ozbrojený odpor podle něj nikdy nebyly tématem jednání.¹⁸⁵ Václav Ždímal se tak rozhodl pokračovat ve své strategii z předešlého dne. Přiznával pouze nezbytné informace a opakovaně zdůrazňoval, že nebyl aktivní součástí organizace a že organizace rozhodně nebyla namířena proti Říši. Bezpochyby se tak snažil ochránit nejenom sebe a lidi s ním spojené, ale i samotnou organizaci.

Výslech Václava Ždímalu neminul ani den nastávající, tedy 14. prosince 1939. Ždímal při výslechu doplnil informace o vnitřní struktuře Obrany národa a svých stycích s dalšími vysokými důstojníky. Uvedl, že mu generál Vsetička zmínil jméno generála Mézla, jenž měl v organizaci zastávat vysokou funkci – pravděpodobně mu byl nadřízen. Ždímal uvedl, že si nebyl jistý, zda byl Mézl skutečně zemským velitelem Moravy, nebo zda tuto funkci vykonával Vsetička a Mézl působil jako inspektor. Dále popsal, že byl Vsetičkou vyzván, aby si vybral svého zástupce a náčelníka štábu. Oslovil plukovníka Stanislava Mazla, který s návrhem souhlasil. Mazl měl pomáhat s udržováním spojení s podřízenými kraji a okresy. Přesto se podle Ždímalu k věci stavěl lhostejně, neměl jasný postoj a záhy přestal projevovat zájem. Vzhledem k tomu, že Ždímal sám nevykonával žádnou aktivní činnost, jednání o organizaci s Mazlem brzy utichla. Na závěr výpovědi Ždímal pouze doplnil, že Mazel byl dříve zástupcem náčelníka štábu sboru a v době výslechu bydlel v Olomouci.¹⁸⁶ Výpověď generála Ždímalu je postavena na dvojí argumentaci: na jedné straně připouští konkrétní kroky (např. výběr zástupce, konzultace se štábem, orientaci v hierarchii), na straně druhé však opakovaně zdůrazňuje lhostejnost spolupracovníků, nedostatek vlastního nasazení a absenci další aktivity. Staví se tak do jistého opatrného postoje – vyjadřuje sice souhlas s ideou obranné organizace, ale s vědomým odstupem od praktické realizace. Nelze si nepovšimnout ani jeho snahy od celé situace distancovat Mazla pod štítem oné lhostejnosti, za kterou se ho Ždímal snaží schovat. Dále jeho zmínka o Mazlově nezájmu navíc mohla sloužit i jako nepřímé alibi, jímž dokládá, že se mu nedařilo organizaci aktivovat, a tudíž k faktické činnosti nedošlo.

Dle všeho byly výslechy na čas přerušeny a obnoveny až 1. dubna 1940. Mezitím byl Václav Ždímal stále vězněn v Brně. Každopádně jeho výpověď z 1. dubna již odhalila jeho hlubší zapojení do Obrany národa. Ždímal popsal, jak byl během návštěvy u profesora Kubíčka v Olomouci náhodně konfrontován s generálem Ondřejem Mézlem. Ten mu při společné cestě

¹⁸⁵ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímalu gestapem, 13. 12. 1939, nezpracovaný materiál.

¹⁸⁶ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímalu gestapem, 14. 12. 1939, nezpracovaný materiál.

městem naznačil záměr založit vojenskou organizaci, která by převzala moc v případě odchodu německé armády z Protektorátu. Mézl mu sdělil, že se s ním počítá, a že její organizace sama vyhledá. Ždímal reagoval vyhýbavě s odkazem na špatný zdravotní stav, ale projevil důvěru v Mézla a připustil, že by spolupráci později přijal. Po jmenování do čela oblastního velení pro východní Moravu – zahrnující okresy Olomouc, Moravskou Ostravu a Uherské Hradiště – Ždímal začal budovat strukturu organizace. Jako svého zástupce a náčelníka štábu získal plukovníka Mazla, kterého se snažil zavázat k mlčenlivosti a spolupráci. Předal mu závazkový dokument a informoval jej o základních úkolech: navázání spojení s okresními veliteli, výběr důvěryhodných osob a rozšiřování sítě. Na základě instrukcí generála Všetického měl Ždímal organizaci dále rozvíjet – mimo jiné prověřit dostupnost zbraní, zřídit kuriérní službu, zajišťovat pravidelné zprávy směrem k zemskému velení a instruovat okresní velitele o vytváření podřízených struktur. Z výpovědi je zřejmé, že měl k dispozici i finanční prostředky na provoz (5 000 korun od Všetického, později 1 000 korun pro Mazla). Přesto si Ždímal stěžuje, že se mnohé z těchto kroků nerealizovaly kvůli nezájmu spolupracovníků. Mazel i Fiala podle něj ztratili iniciativu, Mazel se později distancoval od organizace úplně a finanční prostředky nevyúčtoval. Ždímal tím částečně vysvětluje, proč nebyly splněny některé zadané úkoly. Vedle vojenské sítě měl Ždímal za úkol vytvořit i civilní informační zázemí. Obrátil se na profesora Švandu, který mu měl pomoci identifikovat spolehlivé osobnosti – Hlaváčka, Nedbálka, Moruše či Smolku. Švandovi se Ždímal svěřil se strukturou organizace a jejím cílem – získáním samostatnosti českého národa. Tento kontakt byl čistě osobní, nikoliv formální součástí sítě. Švanda mu pomohl i s posouzením dalších důstojníků, přičemž Ždímal zvažoval jejich vhodnost k účasti v odboji.¹⁸⁷ Z této výpovědi je patrné, že generál Ždímal byl nucen o Obranu národa prozradit více, než by se mu samotnému líbilo. To mu ovšem ale stále nebránilo se opakovaně distancovat od přiznání se přímého provedení konkrétních kroků, zdůrazňovat nedostatečnou iniciativu svých spolupracovníků jako byla např. osoba Mazla nebo Fialy (v zájmu jejich vlastního bezpečí) a upozorňovat, že sám zůstal často pouze u příprav. Svou roli tedy líčí jako především koordinační, vázanou na loajalitu a důvěru, nikoliv jako vůdce aktivního odporu.

Výslech poté pokračoval 5. dubna 1940. Zde Václav Ždímal jako vězněný odbojář dále čelil tlaku gestapa a popsal své kontakty s dalšími důstojníky a civilisty v rámci Obrany národa. Zdůrazňoval především svou roli oblastního velitele pro východní Moravu, přičemž se zároveň

¹⁸⁷ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímalu gestapem, 1. 4. 1940, nezpracovaný materiál.

stále snažil minimalizovat rozsah své činnosti. Navázal kontakt s významným sokolským činovníkem Smrčkou, kterého informoval o cílech organizace, ale tvrdil, že ho zatím do činnosti nezapojil. Plánoval také spolupráci s podplukovníkem Schreiberem, u kterého si však kvůli jeho německému původu a manželce nejprve nebyl jistý důvěrou – teprve na doporučení Všetický se rozhodl s ním spolupracovat. Schreiber ale podle Ždímal o existenci organizace ještě nevěděl. Vypovídal i o pasivnějším postoji některých důstojníků – např. Šimek o organizaci nevěděl, a Weinstein později spolupráci přímo odmítl a zpochybňoval přijaté rozkazy, a to včetně zřízení „zeleného káдру“. Důležitou součástí výpovědi byl kontakt s profesorem Malinským, který nezávisle připravoval polovojeenskou strukturu nazývanou „zelený kádr“ – skupinu, která by v případě převratu prováděla sabotáže. Ždímal sice popřel, že by mu Malinský podléhal, ale připustil, že mu doporučil důstojníky z Obrany národa (Šimek, Kopřiva). To ukázalo na částečné propojení struktur. Významný byl také vztah k důstojníkovi Taláškov, který udržoval kontakt s ministerstvem v Praze. Talášek věděl o organizaci a podle Ždímal slíbil finanční podporu na nákup zbraní, kterou však nikdy neposkytl. Rovněž se zmínil o advokátu Pospíšilovi, který údajně věděl o ukrytých zbraních, a o podezření, že mezi nimi mohlo docházet ke zbrojním transakcím. Ždímal spekuloval, že Pospíšil byl členem organizace, ale neměl to potvrzené. V dalších částech výpovědi se Ždímal zmínil o rostoucím riziku zatčení (např. varování od Taláškovy bratra po 1. září 1939), o kontaktu s kurýrem Gardavským, který mu předal příkaz převzít velení větší jednotky, i o rozčarování některých důstojníků z chodu organizace. Mnozí z nich, jako Čápek nebo Weinstein, považovali rozkazy (např. zřízení zeleného káдру) za nerealistické. Ždímal zde zdůraznil, že činnost některých členů byla jen formální nebo žádná. Také zmínil jména dalších důstojníků a generálů (Neumann, Homola, Kravák), čímž dokresluje širší důstojnické síť, do které byl zapojen.¹⁸⁸ Celkově výpověď opět vyvažuje popis vlastní odpovědnosti a oddanosti ideálům odboje s opatrným distancováním se od konkrétních činů, důrazem na pasivitu spolupracovníků a nedokončené aktivity. Z pohledu výsledku gestapem jde o výpověď, v níž se Ždímal snaží vysvětlit svou roli v organizaci tak, aby působil spíše jako prostředník a vlastenecký idealista než jako aktivní organizátor odbojových činů.

Další výpověď pochází z 11. dubna 1940. Václav Ždímal před gestapem pokračoval v detailním popisu činnosti v Obrance národa. Ždímal potvrdil, že mu bylo již v červnu 1939 sděleno, že plukovníci Kotík, Lysák a Nesveda jsou do odboje zapojeni, přičemž Kotíka později

¹⁸⁸ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výsledku Václava Ždímal gestapem, 5. 4. 1940, nezpracovaný materiál.

poznal jako náčelníka štábu zemského velení pro Moravu. Sám se s Lysákem nesetkal, ale Kotíka kontaktoval přes plukovníka Klimsu a domluvil si s ním schůzku v Brně, kde ho Kotík pověřil velením východní oblasti — konkrétně nad okresy Olomouc, Moravská Ostrava a Uherské Hradiště. Ždímal dále popisuje komplikace spojené s rozpadem velitelské struktury: jeho zástupce Mazel přestal spolupracovat kvůli obavám z prozrazení, a i kontakt s okresními veliteli (např. Klimkem) byl obtížný. Pokusil se nahradit Mazla podplukovníkem Schreiberem, ale ten byl již zapojen jinde. Dále uvedl, že velení navazovalo kontakty s okresními veliteli napřímo, bez jeho vědomí, což u něj vyvolalo nelibost. Organizace byla koncipována jako široce rozvětvená a měla zasahovat do každé vesnice. Měla být propojena s exilem a zahraničními strukturami v čele s generálem Ingrem a politiky jako Edvard Beneš, Jan Masaryk či Milan Hodža. Cílem bylo ozbrojené obnovení samostatnosti českého státu. Ždímal zmínil také rozhovory s Kotíkem o podobě budoucí vojenské diktatury po případném převratu. Dále se zabýval otázkami kurýrní sítě, kterou měl zajišťovat mj. major Talášek, a obtížemi se spojením s některými oblastmi. Když byli někteří spolupracovníci (např. Jelínek nebo Podruh) zatčeni, Ždímal vyjádřil obavy z dalšího prozrazení. Na výslovný dotaz vyslyšajících gestapáků pak přiznal, že si byl vědom nezákonnosti své činnosti a že šlo o úmyslnou velezradu proti Německu. Ve své závěrečné výpovědi se Ždímal stylizoval do role důstojníka, který jednal z přesvědčení a z odpovědnosti vůči národu, a nikoli z osobního prospěchu. Vyjádřil lítost a tvrdil, že kdyby byl propuštěn, už by se žádné protiněmecké činnosti neúčastnil. Přesto zdůraznil, že své rozhodnutí učinil vědomě, jako výraz vlasteneckého postoje.¹⁸⁹ Ždímal přiznává, že věděl o nelegálnosti své činnosti, ale ospravedlňuje ji službou národu. V závěru výslechu vyjádřil lítost a slíbil, že se do žádné další protiněmecké činnosti nezapojí, což naznačuje snahu zmírnit důsledky svého jednání.

V dodatečné výpovědi Václava Ždímal z 25. dubna 1940 se objevilo doplnění a potvrzení jeho dřívějšího zapojení do ilegální vojenské organizace Obrana národa, a to především ve vztahu k jeho kontaktům s civilními i vojenskými osobami a šíření organizačních informací. Ždímal zde potvrdil, že zprávy, které dostával od plukovníka Kotíka, předával i profesorovi Švandovi, o němž se domníval, že měl spojení na organizaci. Spolu také zjišťovali informace o možném návratu komunistických vůdců z Moskvy. S profesorem Grohem se Ždímal setkal několikrát, ale tvrdil, že s ním o organizaci mluvil jen okrajově, i když Groh věděl o podplukovníku Podruhovi jako veliteli v Brně. Další výslechová část se věnuje vztahu k

¹⁸⁹ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímal gestapem, 11. 4. 1940, nezpracovaný materiál.

Smrčkovi, předsedovi župního Sokola. Ždímal si stál za tím, že mu o organizaci řekl jen v hrubých obrysech, protože se domníval, že by mohl být v budoucnu užitečný. Výslovně popřel, že by měl oficiální pověření navazovat kontakty se Sokolem nebo Národním souručenstvím. Dále se výslech věnuje upřesnění rolí některých osob. Ždímal potvrdil, že zničil závazkový lístek, který obdržel od Všeticky, a že ve skutečnosti nikoho pomocí něj nezavázal. Přiznal, že Mazla podrobně informoval a ten sám přislíbil spolupráci. Naopak ohledně dalších osob (Procházka, Fiala, Hajda, Satorie) uvádí spíše domněnky a mlhavé informace. Výslovně odmítl, že by znal úkoly některých vyšších důstojníků nebo detaily železniční větve organizace, i když připustil, že její existence byla logická. Závěrem výpovědi doplnil, že se snažil ověřit návrat komunistických vůdců přes úředníka Cykla, který mu později sdělil, že žádné pokyny z Moskvy tito muži nepřivezli. Ždímal také připustil, že byl připraven učinit úplné doznání a opakoval, že jednal z přesvědčení, ačkoli si byl vědom illegality svého jednání.¹⁹⁰ Celkově výpověď dokresluje Ždímalovu roli jako středně vysokého článku velitelské struktury Obrany národa, který měl přístup k informacím od ústředí, komunikoval s nižšími veliteli, ale zároveň se snažil část odpovědnosti přesunout na jiné osoby, zlehčit vlastní rozhodovací roli a omezit rozsah své činnosti. Jeho výpověď působí jako promyšlená snaha spolupracovat s vyšetřovateli, ale zároveň zachovat vlastní čest i loajalitu vůči národu, o což se v podstatě snažil po celou dobu výslechů.

Zpráva od gestapa, která pocházela z Olomouce a vázala se ke dni 29. října 1940, shrnovala veškeré výsledky a přišla se znepokojující předzvěstí pro generála Ždímalu. Poslední odstavec této zprávy a shrnutí výsledků znělo totiž následovně: „*Ždímal, zapřísáhlý šovinistický Čech a bývalý legionář, byl na základě vyšetřování a vlastního přiznání usvědčen z vědomé účasti na velezrádném podniku proti Německu a z náboru dalších osob k tomuto podniku.*“¹⁹¹ Touto dobou se Ždímal nacházel již ve věznici v Olomouci, kam byl z Brna přemístěn 11. října 1940. V Olomouci zůstal vězněn do 21. února 1941.¹⁹²

Před vydáním zatýkácího rozkazu byl z Olomouce odtransportován do Vratislavi (Breslau), kde byl držen před svým dalším přemístěním do 28. září 1941. Nicméně dne 5. května 1941 vydal vyšetřující soudce ve Vratislavi zatykač na generála ve výslužbě Václava Ždímalu z Olomouce. Ždímal byl v té době již ve vyšetřovací vazbě a měl být nyní oficiálně převeden do

¹⁹⁰ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, záznam o výslechu Václava Ždímalu gestapem, 25. 4. 1940, nezpracovaný materiál.

¹⁹¹ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, shrnující zpráva od gestapa k výsledkům Václava Ždímalu, 29. 10. 1940, nezpracovaný materiál.

¹⁹² VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal, vložka G.

další vazby. Byl obviněn z toho, že se jako příslušník Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 v Olomouci spolu s dalšími osobami podílel na přípravě velezrádného jednání. Cílem této činnosti mělo být násilné nebo hrozbou násilí dosažené odtržení části říšského území nebo jeho připojení k cizímu státu, a to prostřednictvím vytvoření či udržení ilegální organizace, která by tento účel naplnila. Podle německého trestního zákoníku (paragrafy § 80 odst. 1, § 83 odst. 1, 2 a § 47 StGB) se jednalo o závažný trestný čin. Vzhledem k jeho povaze a hrozícímu vysokému trestu byl vyhodnocen také důvod k obavě z útěku (Fluchtverdacht), což opodstatnilo pokračování vazby. Uvedeno bylo rovněž, že proti zatykači lze podat stížnost (Beschwerde).¹⁹³

Zatykač z května 1941 byl tak symbolickým předvojem, který měl zpečetit osud důstojníka, který se rozhodl aktivně postavit okupaci, a který za to, jak sám brzy zjistil, zaplatí vysokou cenu. Před vydáním finálního rozsudku došlo k přesunu generála Ždímalu do německého Diezu, a to dne 28. června 1941.¹⁹⁴

3.3 Osudný duben

Václav Ždímal čekal společně se svými spolupracovníky, jimiž byli plukovníci Procházka, Mazel, Ejem, Fiala, Hajda a také profesor Švanda na závěrečný verdikt, který měl určit jejich budoucnost. Stalo se tak v Berlíně, kam byl Ždímal 4. dubna 1942 společně s ostatními přemístěn.¹⁹⁵

Zde tito odbojáři stanuli před berlínským Lidovým soudním dvorem (Volksgerichtshof). Lidový soudní dvůr v Berlíně (Volksgerichtshof, VGH) byl zřízen 24. dubna 1934 nacistickým režimem jako zvláštní tribunál určený k projednávání především politických trestných činů – zejména velezrady, zemězrady, špionáže, napomáhání nepříteli či rozkládání branné síly. Jeho vznik přímo navazoval na politické požadavky nacistického vedení, které bylo nespokojeno s výsledkem soudního procesu proti žhářům Říšského sněmu. VGH měl tedy zajistit „účinnější spravedlnost“ vůči odpůrcům režimu a jeho činnost byla od počátku silně ovlivňována ideologií nacismu. Soudní senáty VGH tvořilo pět členů – dva soudci z povolání a tři čestní soudci, kteří byli obvykle loajální členové NSDAP, SA nebo SS. Členy senátů jmenoval Adolf Hitler na návrh říšského ministra spravedlnosti, původně na pět let, později doživotně. Od roku 1936 byl VGH prohlášen za řádný soudní dvůr a soudci nosili červené taláry, což mělo posílit jeho autoritu. Hlavní líčení probíhala v Berlíně, ale postupně se soud rozšířil i na výjezdní zasedání

¹⁹³ Soukromá dokumentace MUDr. Tomáše Filipa, zatykač na Václava Ždímalu gestapem, 5. 5. 1941, nezpracovaný materiál.

¹⁹⁴ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal, vložka G.

¹⁹⁵ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal, vložka G.

– například do Protektorátu Čechy a Morava, kde působil v rozporu s mezinárodním právem. Činnost Lidového soudního dvora byla sice vedena s určitými vnějšími znaky legality (vedení spisů, ustanovení obhájců, rozsudky s právním odůvodněním), ovšem v praxi šlo o nástroj politické msty. Soudce Roland Freisler, který stál v čele VGH od roku 1942 až do své smrti v roce 1945, proslul mimořádně krutým stylem vedení líčení i množstvím vynesených trestů smrti. Volksgerichtshof vynesl přibližně 15 000 rozsudků, z nichž více než 5 200 znamenalo trest smrti. Výraznou skupinu obžalovaných tvořili Češi – v období 1940–1945 představovali dokonce nejpočetnější národnostní skupinu před tímto soudem. Typická obvinění zahrnovala přípravu velezrady, šíření odbojových letáků nebo kritiku nacistického režimu. Počet trestů smrti strmě narůstal zejména od roku 1942, kdy prudce klesla šance na osvobozující rozsudky. Rozsudky byly publikovány v tisku a také vyvěšovány na veřejných místech – často formou rudých plakátů s českým i německým textem (ty byly zhotoveny i v rámci popravy generála Ždímal), které měly za cíl šokovat a zastrašit obyvatelstvo.¹⁹⁶

Zajímavý je také fakt, že Hitler zpočátku odmítal konání procesů, aby z obviněných nevznikli mučedníci. Zdůraznil, že k vyřízení takových případů postačí exekuční komando, a že soudní řízení by se případně mohla konat až po skončení války. Změna nastala po nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora. Ten přesvědčil Hitlera o potřebě procesů s představiteli českého odboje. V důsledku toho byly obnoveny soudní procedury před Lidovým soudním dvorem.¹⁹⁷

V rámci hodnocení výpovědí a právní analýzy soud došel 13. dubna 1942 k závěru, že většina obžalovaných se sice k faktům doznala, ale snažila se zlehčit svou odpovědnost. Pouze obžalovaný Fiala přiznal i úmysl odporu proti Říši. Generál Ždímal a další byli shledáni vinnými z přípravy velezrady a označeni za přímé spolupachatele – zejména profesor Švanda, ač bez oficiální funkce, byl uznán jako aktivní podporovatel. Generál Ždímal byl navíc odsouzen za zločin podpory nepřítele (§ 91b StGB), neboť vědomě přispíval k ohrožení Říše – podporoval kontakt se zahraničním odbojem a měl přehled o předávání informací. Soud vyhodnotil, že Ždímal jako vysoce postavený představitel odboje jednal se záměrem obnovit československý stát násilím, což bylo podle soudu v rozporu s věrností Protektorátu k Německé říši. Zatímco ostatní obžalovaní, jako Ejem a Fiala, nebyli usvědčeni z aktivní přípravy

¹⁹⁶ VLČEK, Lukáš: *Lidový soudní dvůr v Berlíně – Volksgerichtshof – a jeho historie*. In: *Securitas imperii* / Praha: Ústav pro studium totalitních režimů Sv. 18/1, (2011), s. 144-167.

¹⁹⁷ ČERNÝ, Vladimír: *Zemské velitelství odbojové organizace Obrana národa na Moravě v letech 1939 a 1940*. In: BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020, s. 101-102.

velezrady (byť o ní věděli), byli odsouzeni za neoznámení tohoto záměru podle § 139 StGB. U všech ostatních byly zohledněny jejich vojenské znalosti, aktivita a délka zapojení do ilegální činnosti.¹⁹⁸ Uloženy jim byly vysoké tresty, včetně ztráty občanských práv.¹⁹⁹ Rozsudky, často předem rozhodnuté, byly velmi přísné – především tresty smrti – a soudní líčení mělo spíše symbolický než spravedlivý charakter. Obžaloby byly sestavovány na základě výsledků gestapa a často obsahovaly detailní popis odbojové činnosti. Obhajoba byla většinou formální, obhájci měli jen omezený vliv.²⁰⁰

Dle slov Ždímalovy manželky Bedřišky, „*se po celou dobu choval hrdinsky.*“ Dále byl také „*mučen strašlivým způsobem. Vězněn v tmavých komorách, v železech, napínán.*“ Ždímalová se také vyjádřila, že „*u soudu, kterému jsem byla přítomna, vzal veškerou vinu na sebe, ač sám byl vyzrazen a umožnil tak ostatním, aby se zachránili.*“²⁰¹ Václav Ždímal byl tak ochoten položit život nejen za svůj národ, což dokazuje jeho aktivní účast v odboji, ale i za své spolupracovníky.

Osud generála Václava Ždímalu byl tímto procesem zpečetěn. Jako klíčová postava vojenského odboje byl označen za hlavního strůjce velezrádného spiknutí a odsouzen k trestu smrti.²⁰² Proces tak sloužil nejen jako potrestání jednotlivců, ale i jako mocenský nástroj k zastrašení a likvidaci jakékoli struktury odporu proti nacistickému režimu v Protektorátu. Rozsudek odhaluje, jak důkladně nacistická justice potlačovala snahy o obnovení české státnosti a jak systematicky kriminalizovala vlastenecké úsilí pod záminkou „věrnosti Říši“.

Václav Ždímal se pokosil zvrátit své odsouzení využitím nároku na podání stížnosti (Beschwerde). Generál Ždímal tak 17. dubna 1942, tedy tři dny po vynesení rozsudku, napsal vlastnoruční prosbu o milost Adolfu Hitlerovi. Popsal zde, že pouze přijímal rozkazy shora,

¹⁹⁸ Plukovník Procházka obdržel vysoký trest (přesné znění není uvedeno) a ztratil občanská práva. Soud přihlédl k jeho aktivnímu přispění k výstavbě ilegální struktury. Stejně tak plukovník Mazel, který byl zapojen do financování a navazování kontaktů, obdržel vysoký trest a ztrátu občanských práv. Obžalovaný Hajda byl rovněž odsouzen k přísnějšímu trestu vzhledem k jeho aktivní roli v ON. I jemu byla odňata občanská práva. Profesor Švanda, ač nezastával formální funkci v organizaci, byl odsouzen za přípravu velezrady a rovněž přišel o občanská práva.

Oproti tomu obžalovaní Ejem a Fiala nebyli odsouzeni za přípravu velezrady, ale za neoznámení plánované velezrady (§ 139 StGB). Oba věděli o existenci ON, ale neinformovali úřady. Každý z nich obdržel trest vězení v délce dvou let a šesti měsíců. V případě Fialy bylo přihlédnuto k tomu, že odmítl vykonat svěřený úkol, nicméně byl souzen za nečinnost. In: ABS, f. Německé soudy v Protektorátu, obžaloba: sken 45.

¹⁹⁹ BA Berlin-Lichterfelde, sign. R 3017/16340, Zdimal, Wenzel, Die Einlassungen der Angeklagten und ihre Würdigung, s. 14-21. (kopie v držení MUDr. Tomáše Filipa)

²⁰⁰ ČERNÝ, Vladimír: *Zemské velitelství odbojové organizace Obrana národa na Moravě v letech 1939 a 1940*. In: BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020, s. 102-103.

²⁰¹ VÚA-VHA, sb. Dotazníky o domácím odboji, Václav Ždímal.

²⁰² BA Berlin-Lichterfelde, sign. R 3017/16340, Zdimal, Wenzel, Die Einlassungen der Angeklagten und ihre Würdigung, s. 21. (kopie v držení MUDr. Tomáše Filipa)

kteře měly vést k udržení pořádku na Moravě v případě, že německá armáda opustí Protektorát – nebo to mu měl tvrdit generál Mézl. Ždímal se zde v podstatě opakoval a bránil se stejně jako u výslechů. Zmiňoval zde i svého syna, kterého nechtěl učinit bez otce a svou manželku Bedřišku, která by tak jeho dosouzením přišla o manžela.²⁰³ Po vynesení rozsudků většinou následovaly žádosti o milost a intervence rodin, nicméně ty zůstaly obvykle bez odezvy. V některých případech došlo k povolení návštěv vězněných blízkými, ale samotné tresty zůstaly v platnosti, ovšem případ generála Ždímalova to naneštěstí nebyl.²⁰⁴

Obdobně o jeho milost žádala i samotná Bedřiška Ždímalová. Její dopis z 24. dubna je osobní a zoufalou prosbou o milost pro jejího manžela. V dopise adresovaném Adolfu Hitlerovi vyjádřila hlubokou pokoru, uznání rozsudku soudu a vinu svého manžela, přičemž se snažila neospravedlňovat jeho činy, ale zároveň apelovat na soucit z pohledu lidského a rodinného utrpení. Zdůrazňovala, že Ždímal rozsudek přijal jako spravedlivý trest, a že zbytek rodiny – ona a jejich dvanáctiletý syn – nesli následky činu, za který nenesli vinu. Prosila, aby byl trest smrti zmírněn na vězení, neboť samotné vědomí, že otec žije, by jim dalo sílu čelit budoucnosti. Nabízela zde svou loajalitu k Říši a slib, že rodina bude šířit věrnost a oddanost mezi českým lidem jako vděk za udělenou milost.²⁰⁵ Dopis je naléhavou snahou zoufalé ženy, která již vyčerpala všechny právní možnosti a zůstala jí jen jediná cesta: lidská prosba. Neobrací se k systému, ale k jednotlivci (Hitlerovi) – k jeho svědomí a soucitu. Takový tón měl zdůraznit, že jde o osobní, nikoli politickou prosbu, což odpovídalo atmosféře nacistické justice, kde milost byla spíše nástrojem moci než spravedlnosti.

Vedle Bedřišky Ždímalové zde byla i oficiální žádost o milost pro jejího manžela, sepsaná jeho právním zástupcem Dr. Leonhardem Christophem Schwarzem 11. května 1942. Schwarz požádal o přeměnu trestu smrti na odnětí svobody. Jsou zde uvedeny argumenty na Ždímalovu obhajobu: je zde tvrzení, že Ždímal byl k zapojení do činnosti Obrany národa přemluven jako aktivní generál, který se domníval, že má plnit pouhé služební příkazy k zajištění pořádku, například v případě komunistických nepokojů. Údajně si zpočátku neuvědomoval, že jde o činnost velezrádnou, a svou účast později omezil. Obhájce dále upozorňoval na Ždímalův zhoršený zdravotní stav, pasivitu v organizaci, absenci vůdčí role a na to, že se od něj organizace nakonec distancovala. Charakterizoval jej jako technicky vzdělaného člověka, nikoliv jako

²⁰³ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-14, dopis Václava Ždímalova z 17. 4. 1942.

²⁰⁴ ČERNÝ, Vladimír: *Zemské velitelství odbojové organizace Obrana národa na Moravě v letech 1939 a 1940*. In: BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020, s. 104.

²⁰⁵ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-14, dopis Bedřišky Ždímalové z 22. 4. 1942.

politicky nebezpečného fanatika, a zdůrazňoval, že neexistují přímé důkazy o tom, že by jeho činnost způsobila konkrétní škodu. Závěr žádosti se opírala o humanitární hledisko – připomíná Ždímalovu rodinu, zejména manželku a malého syna, a prosí o zvážení milosti s ohledem na lidské osudy a nízkou závažnost skutků.²⁰⁶ Celý dopis byl formulován umírněně a právně fundovaně, přičemž se snažil o minimalizaci viny a apeloval na shovívavost státních orgánů.

Již 1. května 1942, tedy ještě před odesláním dopisu Dr. Schwarze, byl doručen tzv. „rychlý dopis“ (Schnellbrief), který neshledával na místě jakékoliv omilostnění pro generála Ždímalu.²⁰⁷

To pro Ždímalu znamenalo v podstatě jediné; jistou smrt.

3.4 Poslední okamžiky života

Den po vynesení rozsudku byl Václav Ždímal odvezen do věznice Plötzensee, tedy stále zůstával v Berlíně. Zde následujících skoro pět měsíců čekal na popravu.²⁰⁸ Věznice Plötzensee se během druhé světové války stala jedním z hlavních popravišť nacistického režimu. Mezi lety 1933 a 1945 zde bylo popraveno přes 2 800 osob. Druhou nejpočetnější skupinu po obyvatelích německé národnosti tvořili občané Československé republiky. Celkem zde bylo usmrceno 611 Čechů a Slováků, převážně pro činnost v odbojových strukturách. Jednalo se o příslušníky různých ilegálních organizací (např. Obrana národa, Sokol, Komunistická strana, Rudá kapela), často šlo o osoby zapojené do přenosu informací, pomoci parašutistům, šíření ilegálního tisku nebo poslechu zahraničního rozhlasu. K první popravě došlo v září 1940, poslední byla provedena v dubnu 1945. Mezi popravenými byli i nezletilí nebo osoby ve vysokém věku. rozsudky smrti nebyly vynášeny pouze na základě konkrétních činů, ale často i preventivně – z důvodu příslušnosti k ilegálním strukturám. Procesy bývaly formální, rozsudky téměř nezvratné a vykonávání trestů smrti probíhalo v krátkých lhůtách. Popravy v Plötzensee probíhaly rychle, úředně a chladně. Vězni byli přiváděni ke gilotině či oprátce bez zbytečných odkladů, někdy i ve skupinách během tzv. „krvavých nocí“, například po náletu na Berlín v září 1943, kdy bylo během několika dní popraveno 250 osob. Tato věznice se stala místem hromadných exekucí, ale i symbolickým prostorem odporu – popravy zde postihly nejen členy Rudé kapely či českého odboje, ale i účastníky pokusu o atentát na Adolfa Hitlera v červenci 1944. V těchto

²⁰⁶ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-14, dopis Leonhardea Christopha Schwarze z 11. 5. 1942.

²⁰⁷ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-14, Schnellbrief, 1. 5. 1942.

²⁰⁸ LÁNÍK, Jaroslav (ed.): *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Praha 2005, s. 339.

případech byli vězni doslova mučeni – věšeni nazí na strunách od klavíru před běžícími kamerami.²⁰⁹

Svou zkušenost v berlínské Plötzensee popsal i Jaroslav Cabe-Haberský. Při příjezdu do věznice uvedl: „*Prohlíželi nám chodidla, hrabou mezi vlasy, strkají nám své nečisté pracky do úst, prohlížíjí patra úst, rozkrok. Poroučejí nám, abychom si vybrali svou garderobu mezi vyloženým vězeňským prádlem a šatstvem. Příšerné hadry, kalhoty bez knoflíků, díra na díře. Nohavice do půl lýtek, sadu bych potřeboval kamaráda k doplnění objemu kalhot. Vraký bot ukazují naše prsty [...]. Dozorci je Suroví a hrubý, lomcuje námi a v každé větě připomíná, že jsme zde bez práv a za jediným účelem, abychom nakrmili matku gilotinu.*“²¹⁰ Můžeme tedy předpokládat, že generál Ždímal si prošel podobným procesem ponížení a fyzického i psychického nátlaku. Ačkoliv žádné přímé svědectví o jeho příjezdu do Plötzensee se nezachovalo, tak z Cabe-Haberského detailní obrazu lze s vysokou pravděpodobností usuzovat, že i Ždímal byl vystaven obdobnému režimu — systematickému znehodnocení důstojnosti, nelidskému zacházení a neustálému připomínání blízkého se rozsudku. Atmosféra strachu, neosobnosti a brutální rutiny, jak ji Cabe-Haberský popsal, tak poskytuje rámec pro představu o posledních týdnech a dnech, které generál Ždímal strávil v této věznici před popravou.

Cabe-Haberský se s generálem i sám potkal. Ždímal se totiž nacházel v cele 102, tedy naproti celé Cabe-Haberského. Ten k němu přímo uvedl, že: „*na kousek papíru rýsuje ve své cele plány domů a veřejných budov. Myslí na děti, na děti všech, jim čtu brzy Němci vezmou otce*“. Označuje ho také za „*ušlechtilého a dobrého člověka*“. Popisuje, že „*na procházce nezapomene na svůj denní pozdrav: „Hlavu hore!“ A sám jde, chudák, se svým zdravím rychle dolů, přestává vycházeti na procházky a leží bezmocně na svém lůžku. Jeho slabounký hlas přestává slyšeti a jeho společník v cele Čámský z pražského ředitelství drah vyřizuje jen přes stěnu jeho pozdravy a vzkazy.*“²¹¹

Během 27. května 1942 došlo k atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Po atentátu se situace v nacistických věznicích dramaticky zhoršila; popravky se staly rychlou odpovědí na atentát, tresty byly exemplární a prováděné ve velkém rozsahu. Vězni

²⁰⁹ UHLÍŘ, Jan: *Občané Československa popravení v Berlíně-Plötzensee*. Výsledky dosavadního výzkumu. In: Sborník Archivu bezpečnostních složek / Praha: Archiv bezpečnostních složek č. 19 (2021), s. 255-305.

²¹⁰ CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 37-38.

²¹¹ CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 54.

prožívaly dny v napětí a neustálé nejistotě, kdo bude další na řadě. Cabe-Haberský si poznamenal reakci generála Ždímal: „*Soused gen. Ždímal vyklepával tiše: „Inteligence německá je nejvíce vinna. Ale konec jejich bude hrozný!“*“²¹²

Václav Ždímal zde prožívá i své poslední, padesáté druhé, narozeniny. S Čámským měli brzy po sobě narozeniny. „*Klepeme jim pochod „V nový život“ v předvečer jejich svátku na zed' cely. Když jsme u nich srdcem.*“ Poznamenal si Cabe-Haberský.²¹³

Počátek srpna 1942 působil ve věznici Plötzensee na první pohled klidněji – přestaly probíhat popravky, nepřicházeli noví odsouzení. Vězni si na malou chvíli mohli dovolit úlevu od všudypřítomného strachu. Naději nacházeli v drobnostech, které přicházely z domova – kouscích chleba, vzkazech, zprávách o blízkých. Přesto pod tímto klidem přetrvávalo napětí. Vědomí, že kdykoli může zaznít jméno na seznamu smrti, nevyhaslo. Dne 18. srpna bylo neobvykle teplé a jasné počasí. Vězni zpívali, četli Dostojevského, cvičili paměť i mysl. V této tiché, téměř kontemplativní atmosféře se rozšířil šepot: „Zítra bude smrt.“ Tato slova se šířila mezi celami, z hlasu na hlas, z pohledu na pohled. Vězni si začali vyměňovat posily a loučení – gesty, pozdravy, pohledy přes stěny. Následující den – 19. srpen – přinesl rozsáhlé odvody k popravám. Vězni si všímali, že odchází celé skupiny, nikoli jednotlivci. Talášek, Jelínek – tato jména znamenala, že s nimi odchází i celé skupiny jejich druhů: Kohout, Vsetečka, Gardavský, Každý, Reč, Němec, Koček. Vězni mezi sebou šeptali, domýšleli, klepali na stěny a okna, zjišťovali, kdo už je na řadě.²¹⁴

A právě v srpnu 1942 byl Německým ministerstvem obrany vydán rozhodující popravčí dokument, který ke dni 31. července oficiálně rozhodnul o zamítnutí žádosti o milost Ždímal a toho samého dne byl rovněž vydán rozkaz k výkonu jeho trestu. Ždímalova poprava byla stanovena na 2. září 1942 v 4:39, oznámení jemu samému o vlastní smrti bylo stanoveno na den předchozí, tedy na 1. září na 20:00. Dokument také stanovil věznici Plötzensee jako místo jeho popravy. Dr. Schwarzovi, jakožto právnímu zástupci Václava Ždímal, byl povolen přístup k odsouzenému a byla také povolena přítomnost při oznámení výkonu trestu. Není zde opomněná ani zmínka, kdy po výkonu trestu bude tělo Ždímal předáno Anatomicko-

²¹² CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 60.

²¹³ CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 63.

²¹⁴ CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 77-79.

biologickému institutu Univerzity v Berlíně pro vědecké účely. Bylo stanoveno, že vydání těla rodinným příslušníkům a poskytnutí jakýchkoli informací je zakázáno.²¹⁵

Konec srpna 1942 v Plötzensee byl poznamenán napětím i tichou důstojností. Vězni zde čelili blížící se smrti. Dozorci byli popsáni jako zdivočelá stvoření, „s rudýma očima a červenými drápy“, opilí tancem smrti. Právě v takové atmosféře byli vězni vyvedeni na mimořádnou procházku – mnozí z nich již tušili, že bude jejich poslední. V ten den se rozšířila zpráva o nadcházející popravě několika důstojníků, včetně generála Václava Ždímalu. Vězni šli pomalu, ztichle, se smířením. Cabe-Haberský píše: „*S majorem Kohoutem jsme se loučili přes stěnu, stejně i s generálem Ždímalou.*“ Ždímalovo loučení nebylo dramatické – probíhalo v tichu a poklidu. Podle svědectví přepůlil svůj poslední chléb, jeho tvář byla „sivá, prostá, obětní“. I v této chvíli zůstal klidný a důstojný. Neodcházel jako hrdina v boji, ale jako člověk, který si zachoval lidskost do posledního okamžiku.²¹⁶

A skutečně si 1. září 1942 Ždímal ve své cele poslechnul závěrečné rozhodnutí za přítomnosti pověřených lidí, jako byl případový zpracovatel, zástupce vedení věznice, vězeňský lékař a katolický vězeňský duchovní, a byl spraven o své popravě konané následujícího dne. Oznámení o své smrti nechalo generála Ždímalu klidným a vyrovnaným, nejspíše si byl i on sám dobře vědom, co ho mělo čekat, už dávno před jejich příchodem.²¹⁷

Následujícího dne, 2. září 1942, byl brigádní generál Václav Ždímal přiveden do popravčí místnosti. Zde se nacházeli daní úředníci státního zastupitelství a kat Reindel s pomocníky. Místnost byla připravena ceremoniálně – v přední části se nacházel stůl s křížem a svícemi, zadní část s gilotinou byla oddělena černým závěsem. Václav Ždímal byl přiveden ve 4:37 ráno s rukama spoutanýma za zády. Po opětovném přečtení rozsudku i rozhodnutí o zamítnutí milosti dostal kat pokyn k vykonání trestu. Ždímal zůstal klidný, bez jakýchkoli slov či odporu. Poprava proběhla rychle – od přivedení do místnosti po vykonání rozsudku uplynulo pouhých dvacet sedm sekund, tedy „*poprava trvala od okamžiku předvedení až po předání katovi devatenáct sekund a od předání katovi do oznámení kata, že rozsudek byl vykonán, osm. sekund*“. Po oddělení hlavy gilotinou byl rozsudek oficiálně prohlášen za vykonaný.²¹⁸ Popravu

²¹⁵ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-18, Verfügung betr. Vollstreckung eines Todesurteils (nařízení o výkonu smrti), srpen 1942.

²¹⁶ CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 84-85.

²¹⁷ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-18, oficiální oznámení trestu smrti Václavu Ždímalovi, září 1942.

²¹⁸ ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-18, niederschrift über den Vollzug der Todesstrafe (zápis o výkonu trestu smrti, 2. 9. 1942.

byly prováděny gilotinou, nejčastěji právě ve věznici Plötzensee v Berlíně, a o jejich vykonání informoval tisk a veřejné vývěsky. Nacistický režim tak procesy a exekuce využíval k demonstraci síly a zastrašování obyvatelstva. I ti, kteří byli odsouzeni k dlouholetému vězení, často trpěli ve velmi těžkých podmínkách, které vedly k úmrtím ještě před vykonáním trestu. Tyto procesy a jejich průběh ilustrují, jak systematicky nacistický režim ničil český vojenský odboj a jeho struktury.²¹⁹

Tato událost představuje nejen strohý výkon rozsudku, ale i demonstraci nelítostné mašinérie nacistického soudnictví, které mělo za cíl nejen trestat, ale i zastrašit a zlomit jakýkoli odpor. Poprava generála Václava Ždímalu – bývalého legionáře, důstojníka a organizátora vojenského odboje – byla vykonána s chladnou přesností, bez prostoru pro lidskost, milost nebo slitování. Ždímal se stal symbolem cíleného ničení elit, které se odmítly smířit s okupací a kolaborací. Jeho tichý a statečný postoj při popravě podtrhuje tragický kontrast mezi osobní důstojností a bezcitným represivním systémem. Tato událost tak nejen uzavřela jeho život, ale i potvrdila, jak tvrdě nacistický režim postupoval vůči těm, kdo se odvážili postavit na odpor.

²¹⁹ ČERNÝ, Vladimír: *Zemské velitelství odbojové organizace Obrana národa na Moravě v letech 1939 a 1940*. In: BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020, s. 104-105.

Závěr

Žena Václava Ždímal, Bedřiška, nese velký podíl na tom, že bylo jejímu manželi uděleno ocenění válečného kříže 1939 in memoriam.²²⁰ Válečná kříž nebylo však to jediné, čeho se brigádní generál Václav Ždímal po své smrti dočkal; byl totiž opět in memoriam povýšen na divisního generála k 1. květnu 1941.²²¹

Vedle toho se zde existuje i jistá možnost, že se Ždímal zapojil do výstavby pohraničního opevnění před mnichovským diktátem kolem let 1935 až 1938. Samotný Cabe-Haberský Ždímal označuje jako „stavitele našich moravských opevnění nad Olomoucí.“²²² Druhým zdrojem je poté výpověď jeho syna, Václava Ždímal, jenž dle jeho vyjádření měl vykonával činnost stavebního dozoru/inspektora.²²³

V rámci komparace mezi pramennými a literárními zdroji se vyskytla výraznější obsahová nesrovnalost, týkající se lokalizace vězeňských zařízení, v nichž byl Václav Ždímal internován. Konkrétně se jedná o odlišnosti mezi tvrzeními uvedenými v medailonku Václava Ždímal v publikaci *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*²²⁴ a údaji obsaženými v archivních dokumentech, zejména ve Vložce G²²⁵ a ve Vložce E²²⁶ sbírky *Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb.* Zatímco výše uvedená publikace uvádí, že byl Ždímal vězněn ve Wohlau, posléze v bavorském Landsbergu a před svým převezením do berlínské věznice Plötzensee také v Moabit, zmíněné archivní materiály takový sled míst zadržení nepotvrzují a v některých bodech jej dokonce přímo vyvracejí. Tato neshoda poukazuje na nutnost důkladného ověřování biografických údajů na základě archivních pramenů, zejména v případech, kdy sekundární literatura pracuje s nejednoznačnými či nepřesně interpretovanými informacemi.

Ovšem i tak příběh generála Václava Ždímal, důstojníka československé armády, legionáře, a později významného představitele ilegální vojenské organizace Obrana národa,

²²⁰ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal, potvrzení činnosti v ON, 2. 7. 1947.

²²¹ OSOBNÍ VĚSTNÍK Ministerstva národní obrany, č. 101, 26. října 1946. Praha: Ministerstvo národní obrany, 1946, s. 1. Václav Ždímal byl povýšen na brigádního generála in memoriam s účinností od 1. května 1942.

²²² CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000, s. 54.

²²³ Tato informace byla poskytnu prostřednictvím Tomáše Filipa, právnuka generála Ždímal.

²²⁴ LÁNÍK, Jaroslav (ed.): *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Praha 2005, s. 339.

²²⁵ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal, vložka G.

²²⁶ VÚA-VHA, sb. Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb., Václav Ždímal, vložka E.

ilustruje tragický osud těch, kteří se v mezních obdobích československých dějin rozhodli postavit na odpor totalitní moci. Ačkoli jeho jméno v porevolučním veřejném prostoru téměř upadlo v zapomnění, archivní dokumenty, výslechové záznamy a záznamy o věznění znovu oživují jeho osud a umožňují rekonstruovat život člověka, jehož vojenská kariéra a morální pevnost zasluhují historickou pozornost i úctu.

Předkládaná práce se snažila postihnout Ždímalův životní příběh v celé jeho šíři: od vojenské služby v ruských legiích, přes výcvik a velitelské posty v meziválečné armádě, až po jeho zapojení do domácího odboje, následné zatčení, věznění, a nakonec popravu v nacistické věznici Plötzensee. Z dochovaných archivních pramenů vystupuje obraz neobyčejně loajálního a zásadového člověka, který zůstal věrný své přísaze a hodnotám i za cenu života.

Navzdory určité fragmentárnosti zdrojů bylo cílem této práce přispět k systematickému zpracování jedné z dosud opomíjených osobností československého odboje. Václav Ždímal se stal symbolem hrdého odporu proti okupaci i zrcadlem toho, jak tvrdě totalitní režim postupoval vůči těm, kdo zůstali věrni demokratickým ideálům.

Seznam pramenů, literatury a internetových zdrojů

Seznam pramenů

Archiv bezpečnostních složek Praha

- fond Německé soudy v Říši

Bundesarchiv Dienststelle Berlin

- sign. R 3017/16340

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha

- sbírka Karta legionáře
- sbírka Kvalifikační listiny
- sbírka Legionářský poslužný spis
- sbírka Osvědčení podle zákona č. 255/1946 Sb
- sbírka Služební výkaz

Soukromá dokumentace Tomáše Filipa

Seznam literatury

BINAR, Aleš – kolektiv: *Ozbrojené síly a československý stát*. Brno 2020.

BUFFETAUT, Yves – LE GOFF, Fabrice: *Atlas první světové války: Pád evropských říší*. Brno 2023.

CABE-HABERSKÝ, Jaroslav: *Dům mrtvých. Věznice Moabit a Plötzensee 1940-1942*. Praha 1946; STEHLÍK, E. – LACH, I.: *Vlast a čest byly jim dražší nežli život*. Dvůr Králové nad Labem 2000.

Čs. legie 1914-1920: Historie, v boji, každodennost. Brno 2020.

FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Vznik československých legií v Rusku 1914-1918. Ruská otázka a boj za svobodný stát*. Praha 2006.

FIC, Victor M.: *Československé legie v Rusku a boj za vznik Československa 1914-1918. Bolševici a československé legie, počátek jejich ozbrojeného konfliktu, březen–květen 1918*. díl II. Brno 2007.

- FIDLER, Jiří – SLUKA, Václav: *Encyklopedie branné moci Republiky československé 1920-1938*. Praha 2006.
- HAMÁK, Bedřich – VONDROVSKÝ, Ivo: *Mobilizovaná československá armáda 1938*, 2. vydání. Dvůr nad Labem 2011.
- JANOUSEK, Jiří: *Československé dělostřelectvo 1918-1939*. Praha 2007
- KAVENA, Karel: *Dějiny dělostřeleckého pluku I Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*. Praha 1937.
- KOKOŠKA, Stanislav: *Obrana národa v dokumentech. 1939-1942*. Praha 2018.
- LANGER, František: *Pamětní kniha I. střeleckého pluku Jana Husi*. Praha 1920.
- LÁNÍK, Jaroslav (ed.): *Vojenské osobnosti československého odboje 1939–1945*. Praha 2005.
- MASKALÍK, Alex: *Elita armády. Československá vojenská generalita 1918-1992*. Banská Bystrica 2012.
- PICHLÍK, Karel: *Bez legend: Zahraniční odboj 1914–1918. Zápas o československý program*. Praha 1991.
- PÍCHLÍK, Karel – KLÍPA, Bohumír – ZABLOUDILOVÁ, Jitka: *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Praha 1996.
- PŘÍVAL, V. (ed.): *Kraj, jímž táhla válka: děje, události a dokumenty z let 1939-1945*. III. opravené vydání. Olomouc 1947.
- STRAKA, Karel: *Československá armáda, pilíř obrany státu z let 1932-1939*. Praha 2007.
- STRAKA, Karel – KYKAL, Tomáš: *Československá armáda v letech budování a stabilizace 1918-1932*. Praha 2013.
- VÁCHA, Dalibor: *Horké léto 1918. Čechoslováci ve víru ruské občanské války*. Praha 2018.
- VANĚK, Otakar – HOLEČEK, Vojtěch – MEDEK, Rudolf (edd.): *Za svobodu: obrázková kronika Československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Praha 1928.

Studie

- VLČEK, Lukáš: Lidový soudní dvůr v Berlíně – Volksgerichtshof – a jeho historie. In: *Securitas imperii* / Praha: Ústav pro studium totalitních režimů Sb. 18/1, (2011), s. 144-167.

Internetové zdroje

11. říjen 1914: Klíčové datum pro budování moderní české armády. In:

<https://mocr.mo.gov.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/11--rijen-1914:-klicove-datum-pro-budovani-moderni-ceske-armady-103302/> [cit. 24. 12. 2024].

JAKL, Tomáš: Vznik Československého armádního sboru v Rusku. In:

<https://www.vhu.cz/vznik-ceskoslovenskeho-armadniho-sboru-v-rusku/> [cit. 25. 12. 2024].

STRAKA, Karel: Zásadní střetnutí československých legionářů: před 105 lety bojovali v bitvě u Zborova. In: <https://www.vhu.cz/zborov-bitva-ktera-cs-vojakum-vydobyla-respekt/> [cit. 25.

12. 2024].

Přílohy

K Čís. 19176 ~~10~~ 500.

Příjmení: Ždímal (Čech.)
 Křestní jméno původní Čeláček pravosl. Aleksandr otčestvo Čeláček
 Den, měsíc a rok narození 29. června 1894 n. st.
 Domovská obec Hermaňov polit. okres Černošice
 Místo posledního pobytu doma (rodičů, příbuz.) žijí ve Sošce - Křesčíně
 Číslo pluku v rak. armádě 11. pěš. p. hodnost tamtéž čelár
 Zaměstnání Geomet. Vzdělání Průmyslová škola
 Politická příslušnost ve vlasti (Sokol)
 Ženat či svobodn svobodn Kdy a kde zajat 30. září 1915 n. st. Romm
 Místo posledního pobytu v zajetí Lager Pörsach
 Kdy zařazen do Českého vojska 1. srpna 1916 n. st. Gn. Samara sporník
 Číslo pluku 1. pluk českého vojska i hodnost v něm sp. podporučík
 6126 Aleksandr Ždímal sp. podporučík
Osetní změny viz na druhé straně!

Příloha č. 1: Karta legionáře

Zdroj: VÚA – VHA, sbírka Karta legionáře, Václav Ždímal.



Příloha č. 2: Jezdecká fotografie Václava Ždímal, vojenské cvičení 30. léta 20. století

Zdroj: Landesarchiv Berlin, Privatbesitz, Václav Ždímal zu Pferde (druhý vpravo), dostupné online na <https://www.gedenkstaette-ploetzensee.de/totenbuch/recherche/person/zdimal-vaclav> [staženo 12. 5. 2025].



Příloha č. 3: Fotografie Václava Ždímal (nejspíše z 30. let 20. století)

Zdroj: Fotografie dostupná online na <http://surgitecaput.org/fotografie/> [staženo 12. 5. 2025].

Geheime Staatspolizei
Staatspolizeistelle Brünn

II BM
(Dienststelle des vernehmenden Beamten)

Fingerabdruck genommen*)
Fingerabdrucknahme nicht erforderlich*)
Person ist — nicht — festgestellt*)

Datum: 11. Dezember 1939

Name: _____

Amtsbezeichnung: _____

Dienststelle: _____

Brünn, _____, den 11. Dezember 1939

Auf Vorladung — Vorgeführt*) — erscheint
Z d i m a l Wenzel, General

und erklärt, zur Wahrheit ermahnt:

I. Zur Person:

1. a) Familienname, auch Beinamen (bei Frauen auch Geburtsname, ggf. Name des früheren Ehemannes)	a) <u>Z d i m a l</u>
b) Vornamen (Rufname ist zu unterstreichen)	b) <u>Wenzel</u>
2. a) Beruf Über das Berufsverhältnis ist anzugeben, — ob Inhaber, Handwerksmeister, Geschäftsleiter oder Gehilfe, Geselle, Lehrling, Fabrikarbeiter, Handlungsgehilfe, Verkäuferin usw. — bei Ehefrauen Beruf des Ehemannes — — bei Minderjährigen ohne Beruf der der Eltern — — bei Beamten und staatl. Angestellten die genaueste Anschrift der Dienststelle — — bei Studierenden die Anschrift der Hochschule und das belegte Lehrfach — — bei Trägern akademischer Würden (Dipl.-Ing., Dr., D. pp.), wann und bei welcher Hochschule der Titel erworben wurde —	a) <u>Regierungsrat, General a.D.</u> <u>Lehrstuhlsekretär, Kommando</u>
b) Einkommensverhältnisse	b) <u>3.800.-K</u>
c) Erwerbslos?	c) Ja, seit _____ nein _____
3. Geboren	am <u>29.6.1896</u> <u>Hermannschlag</u> Verwaltungsbezirk <u>Gr. Meseritsch</u> Landgerichtsbezirk <u>"</u> Land <u>Mähren</u>
4. Wohnung oder letzter Aufenthalt	in <u>Olmütz</u> <u>Olmütz</u> Verwaltungsbezirk <u>Olmütz</u> Land <u>Mähren</u> <u>Rasin-Kai</u> Straße <u>Nr. 2</u> Fernruf <u>2470</u> Platz _____

Vordruck
RPol. Nr. 15

*) Nichtzutreffendes streichen.
20 000. 9. 39. E. 2272.

Kameradschaft Verlagsgesellschaft Gersbach & Co., Berlin W 85, Hottelstr. 8.

Příloha č. 4: První strana vyšetřovacího spisu gestapa Václava Ždímal, Praha, 11. prosinec 1939

Zdroj: ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-18, První strana vyšetřovacího spisu gestapa Václava Ždímal, Praha, 11. prosinec 1939.

Geheim!

116

12 J 238/ 41g
1 H 31/ 42

Im Namen des Deutschen Volkes

In der Strafsache gegen

- 1.) den General des ehemaligen tschechoslowakischen Heeres, jetzigen Regierungsrat Wenzel Ž d i m a l aus Olmütz, geboren am 29. Juni 1890 in Hermannschlag (Mähren),
- 2.) den Oberst des ehemaligen tschechoslowakischen Heeres, jetzigen Oberrat Johann P r o c h a z k a aus Prag, geboren am 21. Juni 1893 in Wisowitz (Mähren),
- 3.) den Oberst des ehemaligen tschechoslowakischen Heeres, jetzigen Oberrat Stanislaus M a z e l aus Brünn, geboren am 12. November 1894 in Simitz (Mähren),
- 4.) den Oberstleutnant des ehemaligen tschechoslowakischen Heeres, jetzigen Schulrat Josef E j e m aus Brünn, geboren am 17. Januar 1892 in Radotin bei Prag,
- 5.) den Oberst des ehemaligen tschechoslowakischen Heeres Miloslav F i a l a aus Heiligenberg bei Olmütz, geboren am 28. August 1888 in Chienitz, Verwaltungsbezirk Smichow,
- 6.) den Oberst des ehemaligen tschechoslowakischen Heeres, jetzigen Oberaktuardirektor Vinzenz H a j d a aus Olmütz, geboren am 26. Juni 1892 in Malenowitz (Mähren),
- 7.) den Professor i.R. Franz Š v a n d a aus Brünn, geboren am 18. Oktober 1895 in Dankowitz (Mähren),

*sämtlich Protektoratsangehörige, zur Zeit in dieser Sache
in gerichtlicher Untersuchungshaft,*

wegen Vorbereitung zum Hochverrat u.a.

*hat der Volksgerichtshof, 1. Senat, auf Grund der Hauptverhandlung
vom 13. April 1942, an welcher teilgenommen haben*

als Richter :

*Präsident des Volksgerichtshofs Dr. Thierack, Vorsitzender,
Volksgerichtsrat Dr. Zieger,
H-Brigadeführer Goetze,
H-Brigadeführer Petri,
SA-Obergruppenführer Heß,*

als

als Vertreter des Oberreichsanwalts:
Staatsanwalt Dr. Maas,
als Urkundsbeamter der Geschäftsstelle:
Sekretär Koenitz,

für Recht erkannt :

I. Der Angeklagte *Ž d i m a l* wird wegen Vorbereitung
zum Hochverrat und Feindbegünstigung zum
T o d e

und zum Verlust der bürgerlichen Ehrenrechte auf Lebenszeit verur-
teilt.

II. Die Angeklagten *P r o c h a z k a*, *M a s e l*,
H a j d a und *Š v a n d a* werden wegen Vorbereitung zum Hochverrat
verurteilt, und zwar

P r o c h a z k a zu einer Zuchthausstrafe von zehn Jahren und zu
zehn Jahren Ehrverlust,

M a s e l zu einer Zuchthausstrafe von zwölf Jahren und zu zehn
Jahren Ehrverlust,

H a j d a zu einer Zuchthausstrafe von acht Jahren und zu acht
Jahren Ehrverlust,

Š v a n d a zu einer Zuchthausstrafe von vier Jahren und zu vier
Jahren Ehrverlust.

III. Wegen Nichtanzeige eines geplanten Hochverrats werden
die Angeklagten *E j e m* und *F i a l a* zu je zwei Jahren sechs
Monaten Gefängnis unter Anrechnung von je einem Jahr sechs Monaten
Untersuchungshaft verurteilt.

IV. Den übrigen zu Freiheitsstrafen verurteilten Ange-
klagten wird je ein Jahr der erlittenen Untersuchungshaft auf die
erkannte Strafe angerechnet

V. Der bei dem Angeklagten *Ž d i m a l* sichergestellte
Betrag von 4 000 Tschechenkronen - oder deren Gegenwert - wird ein-
gezogen.

VI. Die Kosten des Verfahrens tragen die Angeklagten
Von Rechts wegen.

Gründe

Příloha č. 5: První dvě strany rozsudku Lidového soudního dvora, jímž byl Václav Ždímal odsouzen k trestu smrti, Berlín, 13. duben 1942

Zdroj: ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-18, první dvě strany rozsudku Lidového soudního dvora, jímž byl Václav Ždímal odsouzen k trestu smrti, Berlín, 13. duben 1942.



Příloha č. 6: Vyhláška o popravě Václava Ždímal, Berlín, 2. září 1942

Zdroj: ABS, f. Německé soudy v Říši, sign. 141-203-18, Vyhláška o popravě Václava Ždímal, Berlín, 2. září 1942.

Plötzensee

Eingeliefert - Gefährt
am 14. 4. 42 9:30 Uhr
von: W. Stal, Hauptmann

Vorkraften ufw.:
☐ Zuchthaus,
☐ Gefängnis,
☐ Haft,
☐ Geldstrafe,
☐ Sicherungsverwahrung,
☐ Arbeitshaus,
☐ Unterbringung in Heil- und Pflegeanstalt,
☐ Unterbringung in Trinkerheimanstalt
 Legtmalig entlassen im Jahre:

(Rufname) Wirtel (Familienname) Ždímal
 geb. 29. 6. 90 Hermannsdorf
 in: Prov. Rost. bei: Sieding, Upr. 2
 bei: ggl. Befennnis:

Wohnung:

Zuletzt polizeilich gemeldet:

Ruf- und gegebenenfalls Geburtsname des Ehegatten:

Zahl der Kinder:

Name und Wohnung des nächsten Angehörigen (Eltern, Ehegatte ufw.):

Verteidiger:

Tatgenossen:

Vollstreckungs- behörde oder sonstige um Aufnahme erfordernde Behörde	Straf- entschei- dung ufw.	Straftat - Tatverdacht -	a) Art und soweit mög- lich Dauer bzw. Höchst- dauer der zu voll- streckenden Strafe, Mafregel der Sicherung u. Besserung oder sonstigen Freiheitsentscheidung b) Anzurechnende Unterbringungshaft	Straf- oder Verwahrungszeit		Neues Ende der Straf- oder Verwah- rungszeit	Austritts- tag und Tageszeit	Grund des Austritts
				Beginn Tag und Tageszeit	Ende Tag und Tageszeit			
Chernikow g. 2. 9. 42 R. 3. 234/42	...	...	...	Uhr	Uhr	Uhr Min.	2. 9. 42	fingerrist
				Min.	Min.	Min.	Min.	
				Uhr	Uhr	Uhr Min.	Uhr	
				Min.	Min.	Min.	Min.	

VollzD. A 7 Kartelfarte. 198x210 mm Manufaktur (balt.) Arbeitsverwaltung Plötzensee.

Příloha č. 3: Vězeňská karta Václava Ždímal z věznice Plötzensee Václava Ždímal

Zdroj: Landesarchiv Berlin, A Rep 369 Kartei, Gefangenenkarte des Strafgefängnisses

Plötzensee von Václav Ždímal, dostupné online na <https://www.gedenkstaette-ploetzensee.de/totenbuch/recherche/person/zdimal-vaclav> [staženo 12. 5. 2025].